

תרומתם של יהודי ארצות הברית לביטחון הלאומי של ישראל

עפר מדם־פרידמן

קהילת יהודי ארצות הברית הינה מיעוט אתני־דתי קטן יחסית, שהשפעתו חורגת מגודלו הדמוגרפי. בצד היותם פטריוטים אמריקאים, מזדהים יהודי ארצות הברית, ככלל, עם ישראל כמדינת הלאום של העם היהודי ומבקשים לחזק ולהבטיח את קיומה.

פרק זה בוחן וממפה את תרומתם של יהודי ארצות הברית לביטחונה הלאומי של ישראל, על בסיס רכיבי הביטחון שהוגדרו קודם לכן. זהו ניסיון מורכב משני היבטים: הראשון נובע מהוויכוח הקיים סביב מידת תרומתם של יהודי ארצות הברית לביטחונה הלאומי של ישראל וסביב התחומים להם הם תורמים. בעוד מרבית העוסקים בתחום זה סבורים כי תרומת יהודי ארצות הברית היא משמעותית, חלקם מציגים נקודות מבט שונות באשר לתחומי התרומה ואופייה; השני נובע מכך שחלק מהנתונים על תרומה זו אינם קלים לאיתור ואינם "אובייקטיביים". הם מצויים במקומות ובמקורות שונים, שרבים מהם מקפלים בתוכם תפיסות ועמדות סובייקטיביות, ולעיתים מוטות, ביחס לשאלת השפעתם של יהודי ארצות הברית ותרומתם לביטחון הלאומי של ישראל.

הפרק בנוי מארבעה חלקים: בחלקו הראשון ייבחנו מקורות העוצמה של יהודי ארצות הברית; בחלקו השני ימופו ערוצי השפעתם; בחלקו השלישי ינותחו רכיבי הביטחון הלאומי של ישראל אותם מחזקים יהודי ארצות הברית בתרומתם; בחלקו הרביעי של הפרק יידונו מגמות ושינויים בתרומת יהודי ארצות הברית לביטחון הלאומי של ישראל.

שלושת החלקים הראשונים של הפרק בנויים זה על גבי זה ומשפיעים זה על זה: יהודי ארצות הברית תורמים לרכיבי הביטחון הלאומי של ישראל כפרטים, כקהילות וכארגונים, בערוצי השפעה המתבססים, בין היתר, על מקורות העוצמה שלהם בארצות הברית. רכיבי הביטחון הלאומי להם יכולים יהודי ארצות הברית לתרום נגזרים, במידה רבה, מערוצי ההשפעה הפתוחים בפניהם, אם כי לא באופן אקסקלוסיבי (גורמים נוספים המשפיעים על התרומה יידונו בהמשך פרק זה). הווה אומר, כאשר ישתנו מקורות העוצמה, יש לצפות לשינויים בערוצי ההשפעה, וכפועל יוצא מכך גם לשינויים באופני התרומה ובהיקפה לרכיבי הביטחון השונים.

מקורות העוצמה של יהודי ארצות הברית

מרכזיותם והשפעתם של היהודים האמריקאים על ארצות הברית גדולות בהרבה משיעורם באוכלוסייה הכללית, העומד על כשני אחוזים בלבד,¹ וחריגות ביחס לקבוצות אתניות אחרות. בין הגורמים לכך אפשר לציין את רמת ההשכלה הגבוהה המאפיינת את היהודים האמריקאים; את השתלבותם בתפקידי מפתח במגזרים השונים בארצות הברית; את היותם, ככלל, אוכלוסייה אמידה, המתאפיינת ברמת השתכרות גבוהה; את יכולתם הארגונית הגבוהה; את מחויבותם ומעורבותם הפוליטית; ואת תדמיתם כקבוצה בעלת כוח והשפעה בחברה ובפוליטיקה האמריקאיות, וכן ברחבי העולם. מאפיינים אלה, בצירוף מבנה המערכת הפוליטית האמריקאית (שעליהם יורחב להלן), מהווים במשולב את מקורות העוצמה של היהודים בארצות הברית.

השתלבות בתפקידי מפתח בארצות הברית

יהודים משולבים בתפקידי מפתח בכל מערכות החיים בארצות הברית ובעיקר החל ממחציתה השנייה של המאה הקודמת. המעמד אליו הגיעו חברי הקהילה היהודית מכוח השכלתם וכישוריהם, בממשל, בקונגרס, במערכת המשפט, בעולם העסקים, בעסקי השעשועים, בתרבות ובתקשורת, באקדמיה ובמכוני המחקר, העניק להם כוח והשפעה רבה במדינה. חברי הקהילה היהודית אישו ומאיישים תפקידי מפתח בזרוע המבצעת, מכהנים בבית הנבחרים האמריקאי וכשופטים בבית המשפט העליון. מצב זה מהווה ביטוי ליכולת הפוטנציאלית של אישים יהודים להשפיע גם כפרטים על מדיניות הפנים והחוץ של ארצות הברית. בנוסף לכך, נשיאתם במשרות בכירות בתפקידי ניהול בחברות עסקיות, שותפותם בפירמות עורכי דין מובילות ובעלותם על חברות מקומיות ורב־לאומיות מצליחות, הפכו את חברי הקהילה היהודית שהצליחו בעסקים, לאנשים אמידים מאוד, המרושתים היטב מבחינה כלכלית ועסקית, בדרך המקנה להם כוח כלכלי ופוליטי הן בארצות הברית והן מחוצה לה.

השתלבותם של היהודים בתפקידים מרכזיים בתקשורת, ככתבי חדשות בארצות הברית, בעסקי השעשועים ובתרבות הכללית האמריקאית, השפיעה על האופן בו תופס הציבור האמריקאי את יהודי ארצות הברית ואת ישראל. אחדים מחברי הקהילה היהודית האמריקאית, ביניהם מנחים, שחקנים, במאים, סופרים, אנשי תקשורת וכיוצא באלה, מצויים בלב התרבות והקונצנזוס האמריקאיים. כך, לדוגמה, יצירתם של היהודים הרבים הפועלים בעיר הסרטים הוליווד השפיעה על הנרטיבים המובילים בחברה האמריקאית ובעולם ביחס ליהודים ולישראל: באמצעות הסרטים והסדרות שיצרו יהודים כמו וודי אלן, לארי דייוויד, סטיבן ספילברג ואחרים, נפוצו ההומור והמנהגים היהודיים, כמו גם הנרטיב והפרשנות ביחס לישראל, ותפיסתה כמדינה השייכת לצד של "הטובים". אלה, משפיעים על אהדת דעת הקהל האמריקאית כלפיה.

יכולת ארגונית גבוהה, מחויבות פוליטית ומבנה הפוליטיקה האמריקאית

מבנה המערכת הפוליטית האמריקאית יוצר רגישות גבוהה של פוליטיקאים לציבור בוחרים. מערכת זו נותנת משקל גבוה לפעילותן של שדולות ומאפשרת תרומות כספיות בהיקפים גדולים לפוליטיקאים.² כפועל יוצא מכך, קבוצות האינטרסים הרבות, הפועלות באמצעות שדולות מסוגים שונים, מקבלות גישה ישירה לשחקנים הפוליטיים.³ יחד עם זאת, הצלחתה של שדולה לקדם נושא מסוים נובעת לא רק ממבנה המערכת ומהתרומות הכספיות לפוליטיקאים; קיומם של מתחרים באותו נושא, הקשריו השונים וכן השאלה האם מדובר בניסיון לקדם שינוי או לשמר את הסטטוס-קוו, ממלאים תפקיד מרכזי במידת הצלחה של שדולה לקדם את מטרותיה.⁴

בין השדולות החזקות והמשפיעות בארצות הברית אפשר למנות את שדולת הטכנולוגיה (Tech Lobby), איגוד הרובאים הלאומי (NRA), שדולת החברות הפיננסיות והבנקאות, שדולת התעשיות הצבאיות, שדולת החברות המסחריות ועוד. בסיסי הכוח של השדולות יכולים להיות פיננסיים ו/או אנושיים. כך, למשל, מקור כוחה של שדולת הפיננסים והבנקאות הוא עשרות מיליוני הדולרים שהיא תורמת למערכות בחירות ולמפלגות;⁵ לעומת זאת, כוחו של ה-NRA מגיע מבסיס החברים האדיר שלו, ממיליוני הדולרים המגיעים ממממנו ומדמי החבר של המשתייכים אליו.⁶

במערכת פוליטית זאת, מפעילים היהודים שדולה פרו-ישראלית בעלת בסיס חברים גדול ומשאבים משמעותיים. השדולה מורכבת מארגונים יהודיים שונים, שהמרכזי והגדול שבהם הוא איפאק (American-Israeli Public Affairs Committee – AIPAC). מרכזיותו של הארגון היא כה רבה, עד שלעיתים משמש שמו כשם נרדף לשדולה הפרו-ישראלית כולה. קבוצות אתניות נוספות בארצות הברית מפעילות גם הן שדולות חזקות ובעלות השפעה, המקדמות אינטרסים חוץ-אמריקאיים בפוליטיקה האמריקאית. דוגמאות לכך הן השדולות הארמנית, היוונית, הסינית, ההודית והאירית.⁷

אנו מחזיקים בדעה כי השפעתה והצלחותיה של השדולה הפרו-ישראלית מוגבלות לתחום המדיניות האמריקאית במזרח התיכון וביחס לישראל, ותלויות באינטרס הלאומי האמריקאי. יחד עם זאת, ראוי לציין כי מידת השפעתה של שדולה זאת על הפוליטיקה האמריקאית היא נושא הנתון לוויכוח. ככלל, ישנן שלוש השקפות ביחס לנושא זה: הראשונה, בה מחזיקים יהודים אמריקאים ורבים בישראל, גורסת כי השדולה הפרו-ישראלית היא בעלת עוצמה בארצות הברית מכיוון שטענותיה העיקריות נוגעות לקידום האינטרסים האמריקאיים, וכי תמיכתה בישראל באה בהקשר של תמיכתה באסטרטגיה האמריקאית במזרח התיכון כמכלול, ולא להיפך.⁸ לפי עמדה זו, אם ארצות הברית לא הייתה מפיקה תועלת מהיחסים עם ישראל, לא היה בפעילות השדולה הפרו-ישראלית, בתמיכתה האלקטורלית ובתרומותיה הנדיבות גם יחד, כדי לעזור לקידום האינטרסים של ישראל בארצות הברית. ההשקפה השנייה, אותה מציגים מקטרגי השדולה הפרו-ישראלית, גורסת כי עוצמתם והשפעתם של היהודים במערכת הפוליטית האמריקאית

גורמת לכך שהשדולה הפרו־ישראלית שולטת במדיניותה של ארצות הברית במזרח התיכון. לפי תפיסה זו, אותה מציגים, בין היתר, החוקרים סטפן וולט וג'ון מירשהיימר, פעולותיה של ארצות הברית במזרח התיכון מייצגים אינטרסים ישראליים ולא אינטרסים אמריקאיים.⁹ ההשקפה השלישית, המהווה דעת מיעוט, גורסת כי השדולה הפרו־ישראלית נעדרת השפעה בכל הקשור ליחסי ארצות הברית-ישראל. בעלי השקפה זו גורסים כי מקור השותפות האסטרטגית בין שתי המדינות הם אינטרסים המשותפים לשתייהן, והעובדה שלארצות הברית אין בעלות ברית משמעותיות במזרח התיכון למעט ישראל (וערב הסעודית). הם גם טוענים שסיועה של ארצות הברית לישראל מבחינה ביטחונית נובע אך ורק מאינטרס לאומי אמריקאי מובהק, שאינו קשור לפעילותם של יהודי ארצות הברית.

הצלחותיה של השדולה הפרו־ישראלית, התמיכה ותשומת הלב הפוליטית להן היא זוכה, נובעות, כאמור, ממבנה הפוליטיקה האמריקאית וכן מיכולתה הארגונית הגבוהה של השדולה; מההקשר בו היא פועלת; וממחויבותם הפוליטית של היהודים. יכולתה הארגונית הגבוהה של השדולה מאפשרת לה לנתב ולהפעיל ביעילות את ההון האנושי ואת המשאבים הכלכליים שלה, כמו גם להיות מרושתת בשורה ארוכה של מערכות.¹⁰ כך, חלק מפעילותה השגרית היא עיסוק באיתור, תמיכה ושמירה על קשר עם אישים בתפקידי מפתח.¹¹ יש הטוענים כי חברי הקונגרס האמריקאי רגישים במיוחד לאקטיביזם של השדולה,¹² הן בשל הכוח האלקטורלי שיכולה השדולה להניע, והן בשל תמיכתה הפיננסית המשמעותית בהם.¹³ דוגמה לרגישות הפוליטיקאים לאקטיביזם זה אפשר למצוא בטענות, לפיהן כאשר השדולה הפרו־ישראלית מציגה בפני סנטורים נושאים הקשורים לישראל, שרבים מהם אינם בעלי היכרות קודמת עימה, נוצרת אצלם, במקרים רבים, מעין מחויבות יסודית לנקודת המבט הפרו־ישראלית, המהווה נקודת מוצא לדיונים ולהחלטות בנושאים אלה.¹⁴ יש הטוענים כי הרגישות לפעילותה של השדולה נובעת גם מהעובדה שהיא "מעלה את המחיר" עבור מנהיגים אמריקאים המחליטים שלא להסכים עם מנהיגים ישראליים או להתעמת איתם.

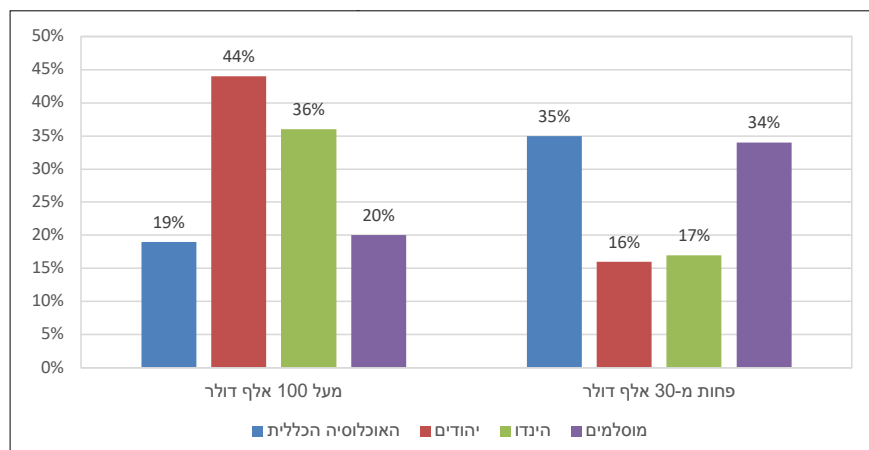
על עומק הקשרים של השדולה הפרו־ישראלית עם בכירים בווינגטון אפשר ללמוד, בין היתר, מביקוריהם הסדירים של ראשי הארגונים היהודיים בבית הלבן ומהשתתפותם המסורתית של בכירי הממשל בכינוסייהם השנתיים של הארגונים היהודיים. כך, למשל, ליאון פנטה, בהיותו מזכיר ההגנה של ארצות הברית, הדגיש מעל בימת כנס איפא"ק בשנת 2012 הן את היותו בעל ברית של הארגון משכבר הימים והן את מחויבותה של ארצות הברית להבטיח את יתרונה הצבאי האיכותי של ישראל, בין היתר על ידי אספקת מטוסי F-35.¹⁵ על מידת השפעתה הנתפסת של השדולה אפשר ללמוד גם מדברי הסנאטור הדמוקרטי ארנסט הולינגס (Hollings), שאמר עם סיום תפקידו כי לא יכולה להיות בווינגטון מדיניות ביחס לישראל השונה מהמדיניות שמוביל איפא"ק.¹⁶ יש הטוענים כי סיבה נוספת ליכולת ההשפעה הגבוהה של השדולה הפרו־ישראלית בקידום האינטרסים של ישראל בארצות הברית נעוצה בטשטוש שמתקיים, ככל הנראה,

בעיניהם של הפוליטיקאים האמריקאים בין השדולה ובין ישראל. ייתכן וטשטוש זה נובע מהבנה חסרה של הקשרים המתקיימים בין הקהילה היהודית ובין ישראל ושל מידת השפעתם על דפוסי ההצבעה של יהודי ארצות הברית: למעשה, היהודים האמריקאים מצביעים, ככלל, לפי נושאי פנים ולא לפי נושאים הקשורים לישראל, אך התפיסה הרווחת בקרב הפוליטיקאים האמריקאים שונה.¹⁷

מקורות השפעה פוליטית נוספים של השדולה הפרו-ישראלית בארצות הברית הם ריכוזם הגבוה של יהודים במדינות המפתח "המתנדנדות" (בעלות משקל יתר בקביעת תוצאות הבחירות בארצות הברית), ומחויבותם הפוליטית, המתבטאת בשיעורי הצבעה גבוהים. כך, בעוד ששיעור ההצבעה בקרב האוכלוסייה הכללית עמד במערכות הבחירות לנשיאות בשנים 2012 ו-2016 על כחמישים אחוזים, בקרב יהודי ארצות הברית הוא הגיע ל-85 אחוזים. צירופם של שני גורמים אלה מעלה את חשיבותו של "הקול היהודי" בפוליטיקה האמריקאית.¹⁸ עם זאת, כפי שטוען פרופ' גיל טרוי, ברמה המעשית, ולא הפוליטית או התודעתית, היהודים מילאו וממלאים רק תפקיד שולי ברוב תוצאות הבחירות בארצות הברית.¹⁹

הון

הקהילה היהודית היא קהילה עשירה המהווה את הקבוצה האתנו-דתית בעלת שיעורי ההשתכרות הגבוהים ביותר בארצות הברית. לפי סקר Pew משנת 2016, 44 אחוזים ממשקי הבית היהודיים משתכרים בכל שנה מעל 100,000 דולר. הקבוצה הדתית היחידה שמתקרבת למספר זה היא של ההינדים (36 אחוזים). לשם ההשוואה, רק 19 אחוזים ממשקי הבית באוכלוסייה הכללית הם בעלי הכנסה גבוהה זה (תרשים 34).²⁰

תרשים 34: הכנסת משקי בית בקרב קבוצות דתיות בארצות הברית²¹

הונם של היהודים, בשילוב עם שאר מקורות העוצמה שלהם, מתורגם להשפעה פוליטית בתוך ארצות הברית: היהודים נמנים על התורמים הגדולים ביותר למועמדים לנשיאות משתי המפלגות. כך, למשל, ההערכות הן כי במרוץ לנשיאות בשנת 2016 היוו התרומות היהודיות כחמישים אחוזים מסך כספי התרומות למפלגה הדמוקרטית וכ־25 אחוזים מסך התרומות למפלגה הרפובליקנית.²² כאמור, נוכח מבנה הפוליטיקה האמריקאית, התרומות היהודיות הופכות רבים מהפוליטיקאים האמריקאים לקשובים יותר לקו פרו־ישראלי ולתומכים ומקדמים אותו. לא אחת נשמעות, הן בתקשורת והן בקרב פוליטיקאים, אמירות מפורשות פחות או יותר בדבר הקשר שבין תמיכתם הפיננסית של היהודים ובין היענותם של פוליטיקאים לדעותיהם. אולם, הדבר לא בהכרח נכון. פעמים רבות עומדים בבסיס טענות אלה מניעים שונים, כמו האדרת השפעתם של היהודים, תפיסות אנטישמיות ועוד.

כוחם הנתפס ותדמיתם של יהודי ארצות הברית

רבים בארצות הברית ומחוצה לה מאמינים כי "היהודים שולטים בווינגטון", ומבקשים את קרבתם במטרה ליזכות בגישה לממשל האמריקאי. דימוי עוצמה זה, כשלעצמו, מקנה לפרטים ולארגונים יהודיים יכולת השפעה, ללא קשר לתפקידיהם, להונם וליכולותיהם, גם אם בפועל עוצמתם נמוכה מזו הנתפסת, או שהיא נמצאת במגמת היחלשות, כפי שיידון בהמשך.

עמדות אנטישמיות בקונגרס, בקמפוסים ובקרב מנהלי האוניברסיטאות בארצות הברית ממלאות תפקיד חשוב בקידום האמונה בטענות המוגזמות בדבר עוצמתה של השדולה הפרו־ישראלית.²³ דימוי עוצמה זה מוביל מנהיגים ואישים בעלי השפעה גם מחוץ לארצות הברית לעמוד בקשר רציף עם הקהילה היהודית האמריקאית. כך, למשל, ארגונים יהודיים ו/או פרו־ישראליים מובילים דוגמת איפא"ק, "הוועד היהודי־אמריקאי" (AJC), ו"הליגה נגד השמצה" (ADL) מקבלים באופן תדיר בקשות ממדינות שונות ומוזמנים לביקורים בהן, מכוח אמונתן של אותן מדינות כי ביכולתם להשפיע על הממשל האמריקאי. זאת ועוד, שגרירים זרים המוצבים בווינגטון משתתפים באופן קבוע בכינוסים השנתיים של הארגונים היהודיים, כביטוי לחשיבות שמייחסות המדינות אותן הם מייצגים לארגונים אלה. יתר על כן, חברות רב־לאומיות פונות לנציגים ישראלים בווינגטון, אותם הן מזהות כבעלי קשר הדוק לקהילה היהודית, בבקשות לעזרה בפתרון בעיות פוליטיות או רגולטוריות בארצות הברית.

ערוצי ההשפעה של יהודי ארצות הברית

מקורות העוצמה של יהודי ארצות הברית – השתלבותם בתפקידי מפתח, התנהלותם המוצלחת במבנה הפוליטיקה האמריקאית, הונם ותדמיתם – יוצרים להם שלושה ערוצי השפעה מרכזיים, דרכם הם תורמים לביטחונה הלאומי של ישראל:

1. השפעה פוליטית על הממסד האמריקאי באמצעות השדולה הפרו־ישראלית בוושנינגטון, דרך פעילותם של יהודים המקורבים לנשיא ושל אנשי ממשל יהודים הנושאים במשרות שונות וכן פעילותם של סנטורים וחברי קונגרס יהודים.
2. השפעה כלכלית באמצעות פילנתרופיה, מסחר, שיתופי פעולה והשקעות.
3. השפעה בערוצים אחרים, ובכלל זה פעילות דיפלומטית וחברתית ופעילות סנגוריה (Advocacy) על ישראל בארצות הברית וברחבי העולם.

השפעה פוליטית על הממסד האמריקאי

ערוץ ההשפעה הפוליטית על הממסד האמריקאי הוא הערוץ המרכזי דרכו מדגישים חברי הקהילה היהודית את האינטרסים המשותפים לארצות הברית ולישראל, ובאמצעותם הם מחזקים את הקשרים בין שתי המדינות.

בנוסף לפעילות השדולה הפרו־ישראלית בוושנינגטון, קרבתם של אחדים מחברי הקהילה היהודית לנשיא, מעורבותם בפוליטיקה האמריקאית וכהונתם בתפקידי מפתח בה, הופכות אותם לגורם בעל השפעה שאין להמעיט בחשיבותו, בין השאר בכל הנוגע ליחסי ארצות הברית–ישראל ולסוגיות שונות במזרח התיכון.

נכון לשנת 2017, 38 יהודים אמריקאים מכהנים בקונגרס ה-115: שלושים מתוכם הם חברי בית הנבחרים, המהווים כ-5.6 אחוזים ממנו, מהם 28 דמוקרטים ושני רפובליקנים, ושמונה הם סנטורים, המהווים שמונה אחוזים מכלל חברי הסנט, כולם דמוקרטים.²⁴ יהודים רבים מילאו וממלאים תפקידים בסגל הבית הלבן, ועוד רבים אחרים היו מקורבים באופן אישי לנשיאי ארצות הברית. כך, לדוגמה, הנשיא הארי טרומן (1945–1953), שהכיר במדינת ישראל דקות לאחר הקמתה, הושפע מידידו הקרוב אדי ג'ייקובסון היהודי, שהיה ציוני נלהב.²⁵ בממשל ניקסון (1969–1974) פעל בתקופת מלחמת יום הכיפורים מזכיר המדינה היהודי, הנרי קיסינג'ר, לזירוז אספקת ציוד לחימה לו נזקקה ישראל.²⁶ קיסינג'ר גם היה זה שניהל את השיחות עם ישראל, מדינות ערב וברית המועצות כדי להביא להפסקת אש בין הצדדים, והוביל את הסכם הביניים שנחתם בין ישראל למצרים. בשתי תקופות הכהונה של בוש הבן כנשיא (2001–2009) כיהנו כשלושים יהודים במשרות בכירות בממשל, וגם בתקופת הנשיא אובמה (2009–2016) היו רבים מיועציו ומשריו הבכירים יהודים, ביניהם ראש הסגל, שר האוצר ושרת המסחר.²⁷

בתקופת נשיאותו של ביל קלינטון (1993–2001) הורכב כמעט כל צוות השלום שלו מיהודים. בחירה זו מתקבלת על הדעת נוכח הקשרים בין הקהילה היהודית לישראל ונוכח מרכזיותה של ישראל בסכסוך המזרח התיכון. עם זאת, החוקרים וולט ומירשהיימר (הסבורים, כאמור, כי השדולה פרו־ישראלית שולטת במדיניות ארצות הברית במזרח התיכון) טוענים כי מדיניותו של קלינטון, שעוצבה ברובה על ידי יהודים בעלי קשרים הדוקים לישראל או לארגונים פרו־ישראליים, ביטאה רק עמדות שהיו מקובלות על מדינת ישראל.²⁸

לנשיאה הנוכחי של ארצות הברית, דונלד טראמפ, מקורבים יהודיים רבים (חלקם הם בני משפחתו), שאחדים מהם נושאים בתפקידים בכירים בממשל. כך, למשל, חתנו היהודי, ג'ארד קושנר, מונה להיות יועץ בכיר לנשיא, ושני מקורבים יהודיים נוספים מונו לתפקידים משמעותיים: לתפקיד שגריר ארצות הברית בישראל מונה דייוויד פרידמן, שהועסק קודם לכן כעורך דין בקונצרן העסקים של טראמפ, ולתפקיד יועץ למשא ומתן ושליח הממשל האמריקאי למזרח התיכון מונה ג'ייסון גרינבלט, שהיה היועץ המשפטי של הקונצרן.

השתלבותם של יהודים בממסד האמריקאי וקרבם אל הנשיא מקנים לישראל יכולת פוטנציאלית להעברת מסרים לממשל וגישה ב"ערוץ אחורי" אליו. עם זאת, פוטנציאל זה אינו ערובה למדיניות פרו־ישראלית או לקו מדיני שתואם את זה של ממשלת ישראל. דוגמה לכך הוא ממשל אובמה, שעל אף שניהנו בו יהודים רבים בתפקידים בכירים (18 יהודים בכל אחת מהקדנציות),²⁹ נתפס כפחות אוהד את ישראל מממשלים אמריקאיים אחרים.

נוכחותם הגבוהה של חברי הקהילה היהודית בממסד האמריקאי היא נתון שקשה להתעלם ממנו והוא בעל אפקט מצטבר ומשמעותי.³⁰ עם זאת, למרות קיומה של רשת לא פורמלית חזקה של השפעה יהודית פוליטית באמצעות הממסד האמריקאי, ההשקפה לפיה היהודים שולטים בעיצוב מדיניותה של ארצות הברית במזרח התיכון היא שגויה ומוגזמת. תחת זאת, אפשר לומר כי האישים היהודיים בממסד האמריקאי, הם בעלי השפעה פוליטית בכל הקשור לישראל ולמדיניות המזרח תיכונית של ארצות הברית מאחר שהם יודעים להדגיש את המשותף באינטרסים של שתי המדינות ואת האופן בו תמיכה בישראל תקדם את האינטרס האמריקאי. השפעתם של יהודי ארצות הברית באמצעות הממסד האמריקאי מחזקת כמעט את כל מרכיבי הביטחון הלאומי של ישראל כפי שהוגדרו לעיל: את שיתוף הפעולה של ישראל עם ארצות הברית, את עוצמתה הצבאית, את עוצמתה הכלכלית, המדעית והטכנולוגית ואת מעמדה האזורי והבינ־לאומי.

השפעה כלכלית

השפעתם הכלכלית של יהודי ארצות הברית על מדינת ישראל יונקת מהיותה של הקהילה היהודית קהילה עשירה, אולם אין זה הגורם היחיד העומד בבסיס השפעה זו, אשר השתנתה במידה רבה מאז ימיה הראשונים של המדינה ועד ימינו. הזדהות ערכית עם ישראל, חוקי מיסוי אמריקאיים המעודדים תרומות, ואיתנותה הכלכלית של מדינת ישראל הם גורמים נוספים העומדים בבסיס השפעתם הכלכלית של יהודי ארצות הברית עליה, כפי שיפורט בהמשך.

כללל, ישנה הסכמה רחבה כי הפילנתרופיה האמריקאית והשפעת הקהילה היהודית על הממשל להעניק סיוע כלכלי לישראל היו נדבכים מרכזיים בכלכלת מדינת ישראל הצעירה, בעיצובה ובייצובה. למרות שהנסיבות השתנו מאז, דוח שהוכן עבור משרד התפוצות של ישראל בשנת 2017 מצא כי השפעת יהודי התפוצות על הכלכלה הישראלית

עודנה מובהקת. לפי דוח זה, סך התרומה של יהודי התפוצות לכלכלה הישראלית מוערך בכ-25 מיליארד ש"ח בשנה, המהווים 6.35 אחוזים מסך הפעילות הכלכלית בישראל בענפים שנבחנו.³¹ כאשר לפי ההערכות, יהודי ארצות הברית אחראים לכשמונים אחוזים מסך הפעילות הכלכלית המיוחסת ליהודי התפוצות.³² השפעתם של יהודי התפוצות על כלכלת ישראל מורכבת כיום משני נדבכים: הראשון – פילנתרופיה והשני – השקעות, סחר וקידום שיתופי פעולה כלכליים. להלן ייבחנו כל אחד משני נדבכים אלה בנפרד.

פילנתרופיה

תרומותיהם של יהודי ארצות הברית היו בעלות תפקיד מרכזי במאבק על הקמתה של מדינת ישראל ובהתפתחותה מאז שנות השלושים של המאה הקודמת.³³ עם זאת, הייתה זו מלחמת ששת הימים (1967) שסימנה את העלייה המשמעותית בתרומות, נוכח הפיכתה של ישראל לגורם מלכד ולחלק מהזהות היהודית של יהודי ארצות הברית.³⁴ נוסף על הגורם הזהותי-ערכי, הפילנתרופיה היא גם פועל יוצא של עושרה של הקהילה היהודית ושל חוקי המיסוי בארצות הברית, שכאמור מעודדים תרומות והקמת קרנות. הפילנתרופיה היהודית-אמריקאית כלפי ישראל מתאפיינת במספר מגמות והתפתחויות שיפורטו להלן:

היקף התרומות

מרבית המומחים החוקרים את הקהילה היהודית-אמריקאית וכן בעלי תפקידים, הן בישראל והן בארצות הברית, סבורים כי היקף התרומות של יהדות ארצות הברית לישראל נמצא במגמת ירידה יחסית בשלושת העשורים האחרונים, לצד עלייה בהיקף התרומות למטרות לא יהודיות ולמטרות יהודיות מקומיות-קהליות.³⁵ בניגוד להם, טוענים החוקרים פלייש וששון כי בשנות התשעים של המאה העשרים ומאז ראשית שנות האלפיים, היקף התרומות של יהודי ארצות הברית לישראל עלה באורח ניכר. לטענת השניים, הסברה שהתרומות של יהודים אלה לישראל נמצאות במגמת ירידה נעוצה במידע חסר על היקף התרומות ומושמעת על ידי אלה הסבורים כי שני המרכזים הגדולים של העם היהודי מתרחקים זה מזה.³⁶ תימוכין לטענתם של פלייש וששון ניתן למצוא במחקר ישראלי, לפיו, בנוסף לקרנות ולארגונים ללא מטרות רווח הרשומים בישראל, ישנן למעלה מ-1,500 קרנות הפעילות בישראל שאינן רשומות, ואשר לא קיימים מידע ונתונים סטטיסטיים על הסכומים אותם הן מעבירות.³⁷

נכון לשנת 2017, ההערכות הן כי היקף ההעברות החד-צדדיות למטרות שונות בישראל עומד על כשמונה מיליארד ש"ח, שהם יותר משני מיליארד דולר.³⁸ מכאן שהפילנתרופיה מהווה את הנתח הגדול ביותר בפעילותם הכלכלית של יהודי התפוצות בישראל (32 אחוזים) (ראו תרשים 35)³⁹ – כאחוז אחד מהכלכלה הישראלית. סכום זה כולל בתוכו תרומות ישירות לארגונים מסוגים שונים, כמו "הסוכנות היהודית", "הג'וינט העולמי",

"קרן ירושלים" ו"הקרן החדשה לישראל"; תרומות דרך "ארגוני ידידים" למוסדות כמו בתי חולים, מוזיאונים ואוניברסיטאות; ותרומות של יחידים שהקימו קרנות בחו"ל הפעילות בישראל, כמו "קרן מנדל", "קרן פורד" ו"קרן ברונפמן".⁴⁰ על חשיבות כספי התרומות ניתן ללמוד מהנתון הממשלתי, לפיו ירידה של אחוז אחד בתרומות תוביל לאובדן של כ-1,800 משרות בישראל.⁴¹

אפיקי התרומה

א. תרומה לישראל דרך הגופים הלאומיים שהיו אמונים באופן מסורתי על גיוס כספים

כספי התרומות היו מועברים לישראל באופן מסורתי דרך ארבעה "מוסדות לאומיים": "הסוכנות היהודית לישראל" – ארגון יהודי כלל עולמי, הפועל מכספי תרומות, מקיים שותפות עם ממשלת ישראל ויש לו מעמד ייחודי שנקבע ב"חוק המעמד" משנת 1952;⁴² "ההסתדרות הציונית העולמית"; "קרן היסוד" – המוסד הכספי המרכזי לקידום פעולותיה של "ההסתדרות הציונית בארץ ישראל", המרכז את כל המגביות בחו"ל (למעט ארצות הברית) האוספות תרומות עבור מדינת ישראל; ו"הקרן הקיימת לישראל".

לצד מוסדות אלה, פעלו שני מוסדות יהודיים אמריקאיים לגיוס כספים בארצות הברית: "המגבית היהודית המאוחדת", שהיה ארגון גיוס הכספים העיקרי של יהודי ארצות הברית, ופעל מסוף שנות השלושים של המאה העשרים ועד שנת 1999; וארגון "הג'וינט העולמי", שחרט על דגלו לעזור ליהודים באשר הם, ובתוך כך פעל ופועל לחיזוק החברה בישראל, בשותפות עם הממשלה, רשויות מקומיות, החברה האזרחית והמגזר העסקי.

למרות שמדובר בשישה מוסדות לא ממשלתיים ועצמאיים מבחינה פיננסית, אשר נוסדו על ידי המוסדות הציוניים⁴³ עוד טרם הקמת המדינה, אופיינה פעולתם, מאז הקמתה של מדינת ישראל ועד ימינו, בשותפות עם ממשלת ישראל. גיוס התרומות על ידם והעברתן למדינה, אפשרו את תכנון אופן חלוקת הכספים וייעודם למטרות לאומיות "גדולות" בישראל. בהקשר זה ראוי להזכיר גם את ארגון "הבונדס" (Israel Bonds), אשר הוקם ביוזמת ממשלת ישראל, בשיתוף יהודים אמריקאים, ואשר עוסק מאז שנת 1951 במכירת אגרות חוב של מדינת ישראל ליהודי התפוצות.⁴⁴

המאפיין העיקרי של אפיק התרומה דרך "המוסדות הלאומיים" היה תרומה לטובת הקולקטיב, שלא אפשרה לתורם לבחור או לדעת את יעד התרומה. כך, למשל, בשנות השישים של המאה הקודמת היה ה"בונדס" לאחד ממקורות המימון הגדולים ביותר של פרויקטים לאומיים, כמו הקמת מוביל המים הארצי.⁴⁵ חילופי הדורות הובילו לשינוי בדפוסי התרומה. בעוד שהדור שחזה בהקמת מדינת ישראל רצה לחזק את עצם קיומה ותרם באופן "עיוור" דרך הגופים הלאומיים, התורמים בני דור הביניים ובני הדור הצעיר כבר ביקשו לבחור את יעדי התרומה, לראות את תוצאותיה ולמדוד את השפעותיה. מגמה זו הובילה, בתהליך ארוך שנים, לירידה ביכולת הגיוס של גופים אלה. מתחילת

שנות האלפיים ועד היום חלה ירידה של יותר מחמישים אחוזים בתרומות דרך אותם גופים: כך, בעוד שבשנת 2000 הועברו דרך הגופים הלאומיים כ-300 מיליון ש"ח, בשנת 2016 הועברו דרכם רק כ-150 מיליון ש"ח לישראל.⁴⁶

ב. תרומה לישראל דרך הפדרציות היהודיות בארצות הברית
התהליך שתואר לעיל הביא להפיכתן של הפדרציות היהודיות בארצות הברית לאפיק מרכזי בתרומות לישראל. הדבר נבע גם מרישות הפדרציות בקרב הקהילות: בכתי הכנסת ובשאר המוסדות הקהילתיים ומכוח ההיכרות האישית עם חברי הקהילה. לצד העברת כספי התרומה לגופים הלאומיים דרך הפדרציות, אפשר אפיק זה גם תרומה למטרות ולארגונים ספציפיים לפי בחירת התורם. עם זאת, בשני העשורים האחרונים חלה ירידה בהיקף התרומות גם דרך אפיק הפדרציות היהודיות, בין היתר מכיוון שהוא אינו מאפשר את מדידת ההשפעות של התרומה, ובנוסף לכך הוא מחייב תרומה גם לפדרציה עצמה.

ג. תרומה דרך "ארגוני ידידים" וקרנות פרטיות למטרות ספציפיות בישראל
לפחות שלוש התפתחויות שחלו בשני העשורים האחרונים הובילו לעלייה בתרומות דרך "ארגוני ידידים" וקרנות פרטיות למטרות ספציפיות בישראל.
ההתפתחות האחת הייתה רצונם של התורמים במעורבות אישית גבוהה יותר ובקבלת תוצאות קונקרטיות ובנות מדידה של התרומה. ההתפתחות השנייה הייתה העלייה במספר הפניות היוזמות של ארגונים ישראלים ליהודים אמריקאים בבקשות לתרומה. ההתפתחות השלישית היא בחינת התרומה על ידי התורמים בראייה תכליתית, כלכלית-עסקית. העלייה בתרומות דרך אפיק זה יכולה לתמוך בטענתם של פלייש וששון, לפיה אין ירידה בהיקף התרומות, אלא שחל שינוי באופני העברתן. זאת, מכיוון שחלקים גדולים מהכספים המועברים לישראל בדרך זו אינם מופיעים ברישום מסודר, כמו זה שמנהלים המוסדות הלאומיים, ארגונים הרשומים בישראל והפדרציות היהודיות.⁴⁷ לשינוי באפיק התרומה משמעות עמוקה עבור מדינת ישראל: ישראל יכולה כיום להסתמך פחות ופחות על כספי התרומות של יהודי ארצות הברית לקידום מטרות ופרויקטים לאומיים גדולים, שלעיתים גם אינם מתוקצבים מתקציב המדינה משיקולים כאלה ואחרים.
למרות השינויים וההתפתחויות הללו באפיקי התרומה, ניתן עדיין למצוא את רוח "דור המייסדים" גם בימינו, בעיקר בעת מערכות צבאיות או משברים ביטחוניים בישראל. מלחמות ומבצעים צבאיים מביאים לקמפיינים ייעודיים שמצליחים לגייס מאות מיליוני דולרים למען ישראל כמו למשל לטובת פעילויות ומתקנים לילדי שדרות ועוטף עזה שהיו תחת ירי רקטות משך תקופה ממושכת.⁴⁸

יעדי התרומה

כחמישים אחוזים מסך התרומות של יהדות התפוצות ליעדים ישראלים מועברים לקידום נושאי חינוך ומחקר. חמישים האחוזים הנוספים מתחלקים בין נושאים שונים,

ביניהם: רווחה (13 אחוזים), פילנתרופיה והתנדבות בישראל (11 אחוזים), בריאות (שבעה אחוזים), ארגוני סינגור (שישה אחוזים), תרבות, בידור וספורט (שישה אחוזים).⁴⁹ מרכיב הביטחון הלאומי אותו זיהינו כנתרם ביותר על ידי הפילנתרופיה היהודית־אמריקאית הוא החוסן הלאומי. הן במובן הצר של המושג, קרי חוסנה הלאומי של מדינת ישראל, והן במובנו הרחב, קרי חוסנו הלאומי של העם היהודי, כפי שעוד יידון בהמשך.

פעילות כלכלית בישראל: סחר, השקעות וקידום שיתופי פעולה
בעוד שהפילנתרופיה היא בעלת חשיבות בהיבטים שונים ומהווה את הפעילות הכלכלית הרחבה ביותר מצידם של יהודי התפוצות כלפי ישראל, היא אינה חלק משמעותי מסך התמ"ג הישראלי. אחדים מהמומחים סבורים כי התרומה הפיננסית המשמעותית ביותר של יהודי ארצות הברית לישראל היא בתחום הסחר איתה, וכן בקידום שיתופי פעולה, השקעות וחדשנות בתחומים שונים (בהם יערך דיון מפורט בתת־הפרק "עוצמה כלכלית, מדעית וטכנולוגית של ישראל" בהמשך).

השפעה בערוצים אחרים: פעילות דיפלומטית, חברתית ועסקית
רבים מהגורמים היהודיים – פרטים, ארגונים ופדרציות – גם אלה שאינם עוסקים בפעילות פוליטית, מעורבים בפעילות למען ישראל. פעילותם הדיפלומטית, העסקית, החברתית, התרבותית והאקדמית של חברי הקהילה היהודית מאפשרת להם לתמוך בישראל ולקדם תמיכה של גורמים אחרים בה הן בתוך ארצות הברית והן מחוצה לה.
הפעילות הדיפלומטית, בעיקר של ארגונים יהודיים, נעשית מול מגוון רחב של גורמים – מדינות, ארגונים לא מדינתיים, קבוצות וקהילות. בבסיסה של פעילות זו עומד הרצון לקדם את קשריה של ישראל עם גורמים שונים במרחב האזורי והעולמי, והיא נשענת על תרומת ההשפעה ממנה נהנים יהודי ארצות הברית. פעילות זו מכוננת מערכות יחסים ארוכות טווח עם מדינות וקבוצות שונות, שבמסגרתן עוזרים הארגונים היהודיים לשותפותיהם בקידום האינטרסים שלהן בארצות הברית, מונח המסד לכינון שיתופי פעולה בין מדינות אלו ובין ישראל, ומעמיקים שיתופי פעולה קיימים איתה. פעילות זו מחזקת את מעמדה האזורי והבין־לאומי של מדינת ישראל.

במסגרת הפעילות העסקית של יהודים אמריקאים, רבים מהם מסייעים לישראלים יחידים ולתאגידים ישראלים ב"פתיחת דלתות" לפעילות בשוק האמריקאי, משקיעים בקרנות ובמיזמים בישראל ומסייעים בקידום של יעדים לאומיים, כמו שיתופי פעולה בין ישראל למדינות שונות ובשימור קשרים כלכליים ומסחריים בעיתות מלחמה ומשברים פוליטיים אזוריים ועולמיים. פעילות זו מחזקת את עוצמתה הכלכלית, המדעית והטכנולוגית של ישראל.

יהודי ארצות הברית עוסקים גם **בפעילויות חברתיות ותרבותיות** בתוך ארצות הברית ומחוצה לה, שבין היתר מקדמות דעת קהל אוהדת כלפי ישראל. כך למשל, ארגוני תקשורת יהודיים, הפועלים בכלי התקשורת המסורתיים והחדשים (ניו־מדיה), ושיתופי

פעולה בתחום האקדמיה והמחקר המקודמים בארצות הברית ומחוצה לה, מעמיקים את ההיכרות עם ישראל, מאפייניה והאתגרים הניצבים בפניה. בכך מבקשים חברי הקהילה ליצור תמונה מאוזנת של המצב עימו מתמודדת ישראל, תוך טיפוח אהדה כלפיה. כל הפעילויות הללו מחזקות את מרכיבי שיתוף הפעולה האסטרטגי של ישראל עם ארצות הברית, את מעמדה הבין-לאומי ואת החוסן הלאומי שלה (פירוט נוסף בדיון במרכיבי הביטחון הלאומי של ישראל, להלן).

רכיבי הביטחון הלאומי של ישראל ותרומתם של יהודי ארצות הברית

שיתוף פעולה אסטרטגי עם מעצמת-על

נקודת המוצא לשותפות האסטרטגית בין ארצות הברית לישראל הם "היחסים המיוחדים" בין שתי המדינות, המושתתים על שותפות בערכים ובאינטרסים. ראשיתם של "יחסים מיוחדים" אלה בסוף שנות החמישים של המאה הקודמת, בתקופת נשיאותו של דווייט אייזנהאור. בתקופה זו, במקביל להתחזקות מעמדה של הקהילה היהודית והשתלבותה במערכת האמריקאית, החלה להיתפס ישראל כנכס אסטרטגי על ידי ארצות הברית. תפיסה זו ו"היחסים המיוחדים" בין שתי המדינות העמיקו לאחר מלחמת ששת הימים ומלחמת יום הכיפורים, ובמיוחד לאחר הסכם השלום בין ישראל ומצרים (1979).⁵⁰

השותפות האסטרטגית בין ישראל וארצות הברית באה לידי ביטוי בשני תחומים עיקריים. האחד, בסיוע של ארצות הברית לביטחון עוצמתה הצבאית של ישראל; השני, במתן המעטפת המדינית האמריקאית בזירה הבין-לאומית לפעולותיה של ישראל, בביטחון מעמדה הבין-לאומי ובמאבק בתופעות האנטישמיות והדה-לגיטימציה. שיתוף פעולה זה הוא פרי אינטרסים אמריקאיים: ארצות הברית מפיקה תועלת משותפות אסטרטגית זו, מהעברת כספי הסיוע לישראל ומתמיכתה בפרויקטים ביטחוניים ישראלים. ראשית, בדרך זו מבטיחה לעצמה ארצות הברית בעלת ברית יציבה במזרח התיכון; שנית, ארצות הברית נהנית מטכנולוגיות המפותחות בישראל בלוחות זמנים אטרקטיביים; שלישית, שותפות זו מחזקת את כלכלתה של ארצות הברית, בכך שישראל רוכשת תוצרת אמריקאית בכספים המועברים אליה וכן במסגרת פרויקטים ביטחוניים משותפים.

ליהודי ארצות הברית משקל רב בחידוד ובהדגשת הערכים והאינטרסים המשותפים בין שתי המדינות, במינופם להעמקת השותפות ביניהן ולהמשך תמיכתה של ארצות הברית בישראל. יהודים בקונגרס ובממשל, וכן ארגונים יהודיים שונים, ממלאים תפקיד חשוב ביצירת התדמית החיובית של ישראל כשותפה אסטרטגית וכבעלת ברית במזרח התיכון, הן בקרב מקבלי ההחלטות האמריקאיים והן בדעת הקהל בארצות הברית. זוהי אחת מתרומותיהם המשמעותיות ביותר של יהודי ארצות הברית לביטחונה הלאומי של ישראל. לפי הרב אריק יפה, נשיא התנועה הרפורמית בצפון אמריקה, "... אין שום סיכוי שהיחסים [בין ישראל ובין ארצות הברית] ימשיכו להיות חזקים בלי יהודי ארצות הברית.

הגישה לישראל כאן היא חיובית, אבל מה שמשפיע זה... [ש]אכפת לנו ואנחנו עובדים קשה. אנחנו כוח בשתי המפלגות ויודעים את זה [בארצות הברית]. ברגע שהדבר יהיה פחות חשוב ליהודים וירגישו את זה בוויינגטון, הוא ישפיע על היחסים בין ארצות הברית לישראל".⁵¹ דבריו של אחד משגרירי ישראל בארצות הברית, לפיהם הוא לא יכול היה לתפקד כפי שתיפקד בעת כהונתו בוויינגטון ללא תמיכת איפא"ק והקהילה היהודית בכללה, מחזקים אמירה זו. ואכן, שימור שיתוף הפעולה האסטרטגי בין שתי המדינות והעמקתו, הוא עיסוק מרכזי של השדולה הפרו־ישראלית ומהווה עבור אחדים מהארגונים היהודיים את תכלית קיומם ועיקר עיסוקם.

בין הגורמים המאפשרים לשדולה הפרו־ישראלית לבצר את השותפות האסטרטגית בין שתי המדינות אפשר למצוא גם את איפיונה של ישראל בעיני ארצות הברית כ"נושאת מטוסים" גדולה ("USS-Israel") באזור רגיש, חיוני ובלתי יציב, המספקת לה מודיעין, ידע, ניסיון מבצעי ודריסת רגל אזורית.⁵² גורמים נוספים הם מעורבותה של השדולה הפרו־ישראלית בסוגיות של ביטחון לאומי וההיכרות והגישה שיש לה ל"אנשים הנכונים" במערכת האמריקאית.

המאמצים שמשקיעה השדולה הפרו־ישראלית בקידום היכרותם של מקבלי ההחלטות בארצות הברית ושל חברי הקהילה הביטחונית האמריקאית עם האינטרסים הביטחוניים והאתגרים של ישראל, לצד חידוד האינטרסים המשותפים וקידום חקיקה המקבעת ומסדירה את היחסים בין שתי המדינות, מתורגמים לשיתוף פעולה אסטרטגי הדוק מול איומים מתמשכים, לשיתוף פעולה מודיעיני חיוני, לתרגילים צבאיים משותפים ולהצבה של אמצעי לחימה אמריקאיים מתקדמים בישראל.⁵³ לדברי גורם צבאי בכיר לשעבר, השדולה הפרו־ישראלית למדה להכיר את היתרונות הישראליים בתחומי הטכנולוגיה ולשכנע את גורמי הממשל האמריקאי שמדובר בהשקעה משתלמת. בהיותה חלק מהמערכת האמריקאית, יודעת השדולה "לשווק" את מדינת ישראל לממשל האמריקאי טוב יותר ממדינת ישראל עצמה, ועושה זאת על ידי הדגשת התועלת לארצות הברית שתצמח לה משותפות זו. מערכת היחסים בין השדולה ובין הקונגרס והממשל מאפשרת לישראל להשפיע על מהלכים משמעותיים, כמו העלאת איום הגרעין האיראני לסדר היום העולמי על ידי ארצות הברית, השפעה על הצעדים שנקטו כלפי איראן וכיוצא באלה. מאז הקמתו היה איפא"ק מעורב, כיוזם או כשותף, במאות החלטות פרו־ישראליות ובחקיקה המבצרת את שיתוף הפעולה הביטחוני והאסטרטגי בין ארצות הברית לישראל. הארגון פועל לקידום שיתופי פעולה בילטרליים בתחום ביטחון הפנים (Homeland Security) וכן בנושאי גבולות, תעופה, ביטחון נמלים וביטחון סייבר.⁵⁴ קידום חקיקה בקונגרס האמריקאי בנושאים אלה מושפע, ולו בעקיפין, על ידי מערכות היחסים ארוכות השנים שמקיים איפא"ק עם נבחרים אמריקאיים והתרומות שהוא מגייס עבורם. כך, למשל, חוק שיתוף הפעולה האסטרטגי ארצות הברית-ישראל, מדצמבר 2014 (The United States-Israel Strategic Partnership Act, 2014, S. 2673), היה יוזמה של מספר סנטורים וחברי בית הנבחרים של ארצות הברית, שאיפא"ק תורם להם את הסכומים

הגבוהים ביותר, ומערכת היחסים ביניהם וכינו היא ארוכת ימים.⁵⁵ גם לאחר חקיקת החוק, המשיך איפא"ק לפעול, בשיתוף עם הקונגרס, ליישומו המלא.⁵⁶

יהודי ארצות הברית ממלאים תפקיד מרכזי גם ביצירתה של תמיכה ציבורית רחבה לסיוע ולתמיכה שמעניקה ארצות הברית לישראל. הם עושים זאת באמצעות פעילות חברתית, תקשורתית, אקדמית ותרבותית, המדגישה את הערכים המשותפים ואת הבסיס הערכי של "היחסים המיוחדים" בין ארצות הברית לישראל, במיוחד בסוגיות של שוויון בפני החוק, חירות, צדק, מוסר, דמוקרטיה, פלורליזם דתי, זכויות אדם ויחס למיעוטים,⁵⁷ וכן את האינטרס האמריקאי בתמיכה בישראל.

ארגונים יהודיים רבים פועלים בארצות הברית בשיתוף פעולה עם מיעוטים וקבוצות שונות גם בנושאים שאינם קשורים במישרין בישראל. "הליגה נגד השמצה" (ADL), למשל, מפעילה מוקד המרכז תלונות על פשעי שנאה ומופיעה בבתי משפט, בקונגרס ומול רשויות שונות בהגנה על מיעוטים, במטרה להבטיח את מימוש התיקון הראשון לחוקה האמריקאית. הליגה גם מפעילה תוכניות חינוך נגד שנאה, אפליה וגזענות בבתי ספר, משתתפת בהכשרות במסגרות מקצועיות שונות כמו הכשרת קצינים במשטרת ניו יורק (NYPD), ועוד. בפעילותו מבקש הארגון להפוך את ארה"ב למקום טוב יותר עבור קבוצות מיעוט, ובתוך כך עבור היהודים. במסגרת הפעילויות הללו נבנים מנגנוני אmon בין הצדדים, וזיהוי של הארגון עם ישראל, מקדם, בסופו של דבר, היכרות עם ישראל ויוצר לה תדמית חיובית, כמי שתומכת בערכים שאותם מקדמת "הליגה נגד השמצה".

דוגמה נוספת היא הפעילות שמקיים "הוועד היהודי-אמריקאי" (AJC) בנושאי זכויות אדם, והמאבק שהוא מנהל בגזענות ובקיצוניות יחד עם קבוצות שהוא סבור שהן בעלות השפעה במגזרים שונים בארה"ב, כמו באקדמיה ובקהילות שונות – מוסלמיות, לטינו-אמריקאיות ואפרו-אמריקאיות. בצורה זו מבקש הארגון לשמר ו/או להרחיב את התמיכה במטרותיו ובפעולותיו בקרב קבוצות וציבורים אלה, וביניהן קידום סובלנות וזכויות אדם, לצד תמיכה בישראל. "מועצת המנהיגות הלטינו-יהודית" (Latino-Jewish Leadership Council) ו"המועצה המוסלמית-יהודית המייעצת" (Muslim-Jewish Advisory Council) הן שני גופים שהוקמו על ידי "הוועד היהודי-אמריקאי", המורכבים ממנהיגים בולטים של הקבוצות השונות ומטרתם היא ליצור דיאלוג בין-קהילתי ובין-דתי ולקדם זכויות אדם וזכויות מיעוטים בארצות הברית.⁵⁸ הארגון עורך סיורים לימודיים לחברי קבוצות אלו בישראל, במהלכם נפגשים חבריהם עם המציאות הישראלית, על אתגריה ומורכבויותה, ולומדים על חשיבות השותפות האמריקאית-ישראלית לשני הצדדים.

סיורים ומשלחות כאלה הם פרקטיקה נהוגת של רבים מהארגונים היהודיים, שכן הם מהווים דרך יעילה לחשיפתם של קהלי יעד שונים לישראל ומאפשרים יצירת תדמית חיובית שלה בארצות הברית, שמצידה מובילה להגברת התמיכה בה. קהלים נוספים המגיעים לישראל במסגרת משלחות אלו הם אנשי קונגרס, בכירים בתחומי הביטחון הלאומי של ארצות הברית, אנשי אכיפת חוק מקומיים,⁵⁹ עיתונאים ומובילי דעת קהל אמריקאיים.⁶⁰ לדברי הארגונים השונים, השפעת הסיורים בישראל על משתתפיהם ניכרת

מאוד, במיוחד בעיתות משבר. עיתונאים ואישי ממשל שהשתתפו במשלחות כאלו מתבטאים לא פעם בחיוב כלפי ישראל במהלך מבצעים צבאיים או פעילות צבאית ישראלית אחרת, דבר שללא הביקור בישראל ייתכן שלא היה מעסיק אותם כלל. אחדים מהארגונים גם מביאים מומחים בנושאים רלוונטיים להרצאות בפני מנהיגי קבוצות וציבורים אזרחיים, מתוך כוונה להשמיע בפניהם עובדות על המתרחש בישראל, כדי שהם יעבירו אותם הלאה לקהל שלהם.

דוגמה נוספת היא של ארגון HAIS, הפועל למען פליטים בישראל ובעולם. פעילותו בישראל מקדמת את תדמיתה הפלורליסטית, כמדינה המאפשרת פעילות למען זכויות אדם בתחומה. פעילות זו של הארגון נותנת מענה לטענות נגד ישראל בנושא זה, ומאפשרת את היווצרותה של הזדהות ערכית עם ישראל ברעת הקהל האמריקאית על בסיס ליברלי-פלורליסטי.

פעילותם של ארגוני תקשורת תורמת אף היא ליצירתן של אווירה ציבורית ודעת קהל אוהדת לישראל וליחסים עימה. ארגון The Israel Project (TIP), למשל, הפועל בתחום התקשורת, מספק מידע על ישראל, ונותן לעיתונאים "כל מה שדרוש להם כדי שהסיפור שיפרסמו יהיה נכון".⁶¹ הארגון פועל גם ברשתות החברתיות במטרה להעלות את המודעות וההיכרות של הציבור האמריקאי עם ישראל, ולסתור מידע המופץ על ידי גורמים אנטי־ישראליים. ארגון CAMERA (Committee for Accuracy in Middle East Reporting in America) פועל לקידום סיקור מאוזן ומדויק של ישראל והמזרח התיכון, וארגון MEMRI (The Middle East Media Research Institute) עוסק בתרגום, בניסוח ובניתוח ידיעות תקשורתיות מהמזרח התיכון. אלו הן רק מקצת מהדוגמאות של המהלכים הנעשים בידי הארגונים היהודיים בארצות הברית לקידום התמיכה בישראל ברעת הקהל האמריקאית.

שיתופי פעולה אקדמיים ותרבותיים, המקודמים בידי פרטים וארגונים,⁶² מובילים גם הם להיכרות עם מדינת ישראל, עם נקודת המבט שלה, אתגריה ויכולותיה, ולהדגשת המשותף בין ארצות הברית וישראל ובין קבוצות שונות בתוכן. שיתופי פעולה אלה יוצרים דעת קהל אוהדת, התומכת בסיוע לישראל ובחיזוק השותפות האסטרטגית בין שתי המדינות.

עוצמה צבאית

ליהודי ארצות הברית, ובראשם איפא"ק, חלק משמעותי בשימור מחויבותה של ארצות הברית לביצור עוצמתה הצבאית של ישראל, תוך שמירה על יתרונה האיכותי מול שכנותיה. מחויבותה זו של ארצות הברית מהווה את אחד הביטויים המרכזיים של השותפות האסטרטגית המתקיימת בין שתי המדינות. איפא"ק היה מעורב לאורך השנים בקידום ובתמיכה בעסקאות ובשיתופי פעולה ביטחוניים וטכנולוגיים בין ארצות הברית ובין ישראל, ופעל להבטחת חבילת הסיוע האמריקאית. הארגון היה מיוזמי וממקדמי הצעת החוק להגברת שיתוף הפעולה הביטחוני בין ארצות הברית לישראל, שהתקבלה ונחתמה

ביולי 2012 בידי הנשיא אובמה (The U.S.-Israel Enhanced Security Cooperation Act S. 2165).⁶³ פעילות איפא"ק בקונגרס בשנת 2014 הובילה להודעת משרד ההגנה של ארצות הברית על העברה של סיוע מיידי בשווי של 429 מיליון דולר לרכישת סוללות "כיפת ברזל", והיוזמה שהוביל בשנת 2016 להענקת חבילת סיוע לישראל בשווי 600 מיליון דולר לפיתוח וייצור מערכות הגנה נוספות מפני טילים, אושרה על ידי שני בתי הקונגרס האמריקאי.⁶⁴

בשנת 2014 היה איפא"ק גם מעורב בשידרוג מעמדה הרשמי של ישראל מ"בעלת ברית מרכזית שאינה חברה בנאט"ו" (Major non-NATO Ally), כפי שהוגדרה מאז סוף שנות ה-80, ל"שותפה אסטרטגית מרכזית" (Major Strategic Partner). מהלך זה נעשה במסגרת US-Israel Major Strategic Partner Act, שקיבל הקונגרס האמריקאי, חוק שמעניק לישראל, בין היתר, תמיכה כספית נוספת לצורכי הגנה ובתחום האנרגיה.⁶⁵ איפא"ק מעורב גם בהסכמים על חבילת הסיוע הביטחוני שמעבירה ארצות הברית לישראל מדי שנה, בהיקף של כשלושה עד ארבעה מיליארד דולר – סיוע הגדול בהיקפו מהסיוע שהוענק לכל מדינה אחרת מאז מלחמת העולם השנייה. מעורבותו זו נעשית הן באופן ישיר בפעילות לובי ובפניות ישירות אל הפוליטיקאים והן באופן עקיף, באמצעות קשריו. בשנת 2016, לאחר חתימת ההסכם על חבילת הסיוע לעשור נוסף (2019-2028), הודה ראש הממשלה נתניהו לא רק לנשיא אובמה ולממשלו, אלא גם "לחברינו הרבים בקונגרס האמריקאי ולעם האמריקאי, על תמיכתם הגדולה, תמיכה שחוצה מפלגות וחובקת את אורכה ורוחבה של ארצות הברית", תוך שהוא מדגיש את שותפות האינטרסים שבתמיכה זו. לדבריו: "רבים בארצות הברית מבינים שהשקעה בביטחון ישראל מחזקת את היציבות במזרח התיכון הבלתי יציב ומשרתת לא רק את האינטרס הביטחוני שלנו, אלא גם את האינטרס הביטחוני של ארצות הברית".⁶⁶ תמיכתם של דעת הקהל האמריקאית ושל "החברים הרבים", כפי שכינה אותם נתניהו, היא פרי עבודה מאומצת וארוכת שנים של הארגונים היהודיים, ובראשם איפא"ק, בהדגשת האינטרס הלאומי האמריקאי של תמיכה בישראל, שכל הנראה הוביל רבים מאנשי הקונגרס להצביע בעד ההסכם.

במקביל ליוזמות שמוכיל איפא"ק, הוא גם פועל, ברמות שונות של הצלחה, נגד החלטות שלדעתו עשויות לפגוע בעוצמתה של ישראל וביתרונה הצבאי האיכותי. כך, בעוד שאיפא"ק פעל ופועל למניעת העברתן של טכנולוגיות אמריקאיות מתקדמות לשכנותיה הערביות של ישראל כדי לשמור על יתרונה האיכותי, הוא לא הצליח להביא בשנות השמונים של המאה הקודמת לביטול הסכם עליו חתם נשיא ארצות הברית דאז, רונלד רייגן, למכירת מטוסי ביון מסוג AWACS לערב הסעודית, וזאת למרות שפעל בעניין זה בשיתוף פעולה עם חברי קונגרס אמריקאיים.⁶⁷ גם בנושא הגרעין האיראני נחל איפא"ק הצלחות לצד כישלונות. בשנת 2012 קידם הארגון בהצלחה הטלת סנקציות על איראן. לעומת זאת, התנגדותו בשנים 2014-2015 לחתימתה של ארצות הברית על הסכם עם איראן בנושא הגרעין לא התקבלה ולא מנעה את חתימת ההסכם.⁶⁸

בניגוד לחלק מהטענות בדבר "שליטתו" של איפא"ק במדיניות החוץ האמריקאית במזרח התיכון, הצלחתו אינה מובטחת כלל, והיא תלויה במידה רבה, כפי שכבר הוזכר, בכמה גורמים: בהקשר של הנושא ובמידת החפיפה שלו לאינטרס הלאומי האמריקאי, כפי שהוא נתפס בארצות הברית על ידי הנשיא, הממשל ונבחרי הציבור; בשאלה האם מדובר בניסיון לשמר או לשנות החלטה או הסכם; וכן בשאלה מיהם הכוחות הנוספים הפועלים באותו נושא.

בנוסף לאיפא"ק פועלים בארצות הברית גם מכוני מחקר פרו־ישראליים, כמו JINSA (Jewish Institute for National Security Affairs), המבקשים לחזק את עוצמתה הצבאית של ישראל הן על ידי העמקת היחסים הביטחוניים בין ארצות הברית לישראל,⁶⁹ והן על ידי הדגשה בפני קהילת הביטחון האמריקאית של התפקיד שישראל ממלאת, ויכולה למלא, בהבטחת האינטרסים האמריקאיים, המערביים והדמוקרטים במזרח התיכון.⁷⁰

מעמד בזירה הבין־לאומית

פעילותם של יהודי ארצות הברית בקונגרס, בממשל, בתקשורת, בקמפוסים, בארגונים בין־לאומיים ובקרבת מדינות שונות תורמים לביצור מעמדה של ישראל בזירה הבין־לאומית.

התמיכה האמריקאית בישראל בזירה הבין־לאומית

מערכות היחסים הארוכות של ארגוני השדולה הפרו־ישראלית, ובראשם איפא"ק, עם פוליטיקאים אמריקאים, תורמת לתמיכתם בהגנה על מעמדה של ישראל בזירה הבין־לאומית מפני מגוון של איומים מדיניים, ובראשם באו"ם ובארגונים בין־לאומיים אחרים. המטריה שפורסת ארצות הברית מעל ישראל בזירה הבין־לאומית כוללת, בין היתר, הגנה מפני קבלתן של החלטות אנטי־ישראליות במועצת הביטחון של האו"ם ובפורומים בין־לאומיים נוספים; מאבק במאמצי הדה־לגיטימציה של ישראל ובתנועת החרם הבין־לאומית (BDS); הגנה מפני ניסיונות להטלת סנקציות על ישראל; הגנה מפני מאמצים לשלילת היכולות האסטרטגיות המיוחסות לישראל ועוד.⁷¹

כאמור, הפעילות של ארגוני השדולה הפרו־ישראלית בממשל ובקונגרס לא תמיד נושאת פרי. דוגמה נוספת לכך היא החלטת מועצת הביטחון של האו"ם 2334 נגד ההתנחלויות, שהתקבלה בדצמבר 2016 לאחר שארצות הברית נמנעה בהצבעה. עם זאת, דוגמה זו מהווה עדות למעורבותם ולסיועם של נבחרי ציבור אמריקאיים, שלהם מערכות יחסים ארוכות עם איפא"ק, בניסיונות לקדם החלטות של הממשל שישמרו וישפרו את מעמדה הבין־לאומי של ישראל. כך, בספטמבר 2016, לפני ההצבעה במועצת הביטחון של האו"ם על החלטה 2334, נשלח לנשיא אובמה מכתב החתום בידי 88 סנטורים, הן מהמפלגה הרפובליקנית והן מהמפלגה הדמוקרטית, הקורא לו לדבוק במדיניות האמריקאית המסורתית ולהטיל וטו על כל החלטה חד־צדדית של מועצת הביטחון בנושא הישראלי-פלסטיני. את משלוח המכתב יזמו הסנטור הרפובליקני מייק ראונדס (Rounds) והסנטורית הדמוקרטית קריסטין ג'ילברנד (Gillibrand), שניהם

בעלי קשרים ענפים וממושכים עם איפא"ק.⁷² גם לאחר קבלת החלטה 2334 המשיכה ג'ליברנד לפעול לגינויה בסנאט, יחד עם הסנטור היהודי צ'אק שומר.⁷³ דוגמה נוספת למעורבות חברי קונגרס למען ישראל היא המכתב הדו-מפלגתי, בחתימתם של 41 סנטורים וחברי בית הנבחרים, שנשלח באוקטובר 2016 למועצת המנהלים של אונסק"ו בבקשה ש"לא ישתכו את ההיסטוריה של ירושלים במאמצי הדה-לגיטימציה שנעשים נגד ישראל". את משלוח המכתב יזמו חברת הקונגרס הרפובליקנית אילאנה רוס-לטינן (Ros-Lehtinen) והסנטור הרפובליקני טד קרוז (Cruz), שניהם תומכים אדוקים בשותפות בין ארצות הברית לישראל ובעלי קשרים הדוקים עם איפא"ק.⁷⁴ דוגמה לתפיסה לפיה התמיכה האמריקאית בביטחון ושימורו של המעמד הבין-לאומי של ישראל עוברת דרך הארגונים היהודיים, אפשר למצוא בביקורה של מנכ"לית אונסק"ו בושינגטון. בעקבות החלטת הארגון, באוקטובר 2011, לקבל את "פלסטין" כחברה, הודיעה ארצות הברית, שהיא המממנת העיקרית של אונסק"ו, על השעיית העברת הכספים לארגון. זאת, בעקבות שורת חוקים שנחקקו בארצות הברית בשנות התשעים של המאה הקודמת ביוזמת איפא"ק. חקיקה זו קבעה, בין השאר, כי הכרה של ארגון בין-לאומי ב"פלסטין", או קבלתה כחברה בו, תוביל להשעיה של העברת הכספים האמריקאיים אליו. מנכ"לית אונסק"ו יצאה לסבב פגישות בושינגטון לדיון בהמשך הקשרים בין ארצות הברית והארגון. בנוסף לפגישותיה עם חברי בית הנבחרים והסנט, היא נפגשה גם עם מנכ"ל איפא"ק, האוורד קור, ועם חברי "הוועד היהודי האמריקאי".⁷⁵

פעילות בתקשורת ובקמפוסים ומאבק בתנועת החרם BDS

יהודי ארצות הברית נמצאים בשנים האחרונות בחזית המאבק נגד תנועת החרם BDS ונגד קמפיינים המתנהלים בארצות הברית ובמקומות נוספים ברחבי העולם, המכוונים לדה-לגיטימציה של ישראל. ארגונים יהודיים כמו The Israel Project (TIP), StandWithUs ו-HonestReporting פועלים להנגשה ולהפצה של מידע על ישראל במטרה להילחם בכורות, להגיב על מידע המופץ נגד ישראל בתקשורת ולהסביר את מדיניותה ואת המתרחש בה, כחלק ממאבק בתנועת החרם. ארגונים כמו "הלל" ו-Israel on Campus Coalition (ICC) פועלים בקמפוסים האמריקאיים להגנה על סטודנטים יהודים ועל ישראל, ונאבקים ב-BDS באופנים שונים.⁷⁶

הפדרציות היהודיות בארצות הברית, לצד חלק מהארגונים היהודיים, מובילים את החקיקה נגד תנועת החרם BDS במדינות ארצות הברית השונות. חקיקה זו מבקשת לבצר את מעמדה של ישראל כמדינה לגיטימית ולפגוע ביכולתה של תנועת החרם לפעול במדינות אלו. בבסיס החקיקה מצויה עמדה ערכית של המדינות השונות של ארצות הברית, המצדדת במאבק ב-BDS. עם זאת, יש לציין כי לא כל הציבור האמריקאי מסכים לחקיקה זאת, וחלקו אף מתנגד לה באופן נחרץ, בין היתר מטעמי חופש הביטוי.⁷⁷ יכולתן של הפדרציות היהודיות לקדם חקיקה זו, תוך היעזרות בפוליטיקאים המקומיים, גם היא פועל יוצא של מבנה המערכת הפוליטית האמריקאית, הבנויה כאמור, בין השאר,

על כוחם האלקטורלי של היהודים במדינות השונות, על תרומותיהם פוליטיות, על קשריהם ועל אישום תפקידי מפתח באותן מדינות.

יהודים פרטיים תורמים אף הם למאבק ב־BDS. למשל, בשנת 2015 הקים המיליארדר פול סינגר (Singer) קרן למאבק ב־BDS באמצעות קידום ההיי־טק הישראלי.⁷⁸ ובאותה שנה יזם המיליארדר שלדון אדלסון את Maccabees Task Force, כארגון גג שתומך בפעילות ובמאבק נגד תנועת BDS, הדה־לגיטימציה של ישראל והאנטישמיות.⁷⁹

פעילות בארגונים בין־לאומיים

הארגונים היהודיים פועלים גם במסגרתם של ארגונים בין־לאומיים, ומקיימים שיח ומפגשים עם הדרג הביצועי והניהולי של ארגונים אלה ועם נציגי המדינות המוצבים בהם. לדוגמה, באוקטובר 2016 קראו מנהיגי "ועידת הנשיאים של הארגונים היהודיים" לוועדת המורשת העולמית של אונסק"ו לדחות כל ניסיון לטשטש את המורשת ההיסטורית־דתית של היהדות, הנצרות או כל מסורת דתית אחרת בעיר העתיקה של ירושלים.⁸⁰ במאוס 2017 הוציא הארגון היהודי־אמריקאי הוותיק "בני ברית" משלחת למטה אונסק"ו בפריז במטרה לייצג את עמדות ישראל, להגן עליהן ולהביע תמיכה במדינת ישראל. במהלך הביקור נפגשה המשלחת עם מנכ"לית אונסק"ו ועם דיפלומטים בכירים מכ־12 מדינות החברות בארגון.⁸¹ "הוועד היהודי־אמריקאי" פועל ליצירת היכרות של נציגי מדינות שונות החברות באו"ם עם ישראל ועמדותיה, במטרה להביאם לתמוך בה בעת הצבעות בעצרת הכללית ובמועצת הביטחון. במסגרת זו הגיעה לישראל בקיץ 2017 משלחת של תשעה שגרירי מדינות באו"ם, ש"הוועד היהודי־אמריקאי" רואה את תמיכתן בישראל כחשובה, ביניהן גרמניה וצרפת.⁸² היענותם של בכירים בארגונים הבין־לאומיים ושל נציגי המדינות החברות בהם למאמצייהם של הארגונים היהודיים השונים, מצביעה על החשיבות שהם מייחסים לאותם ארגונים יהודיים ולפעילותם במערכת האמריקאית.

קידום תמיכה בישראל במדינות שונות

הארגונים היהודיים בארצות הברית מקיימים, כאמור, קשרים ענפים עם מדינות שונות ברחבי העולם, במסגרתם הם נפגשים עם מנהיגים, שרים, חברי פרלמנט ואישים בעלי השפעה באותן מדינות, ביניהן מדינות ערביות, מדינות באפריקה, באסיה, במזרח אירופה ובאזורים נוספים.⁸³ מטרת הקשרים הללו היא לקדם את היחסים הבילטרליים בין ארצות הברית ובין אותן מדינות, ובתוך כך גם את קשרי ישראל עימן, תוך חיזוק תמיכתן בה. במאי 2013, למשל, דווח כי קבוצה של חברי פרלמנט רוסיים מתכוונת לקדם תמיכה בישראל בפרלמנט הרוסי, לאחר שנפגשו במוסקבה עם משלחת של "הקונגרס היהודי העולמי" ושל ישראלים, שביקשה ליזום את יסודה של שדולה פרו־ישראלית בפרלמנט הרוסי.⁸⁴

"הוועד היהודי־אמריקאי", הפעיל מאוד בזירה הגלובלית, מפעיל נציגויות במדינות שונות ברחבי העולם, הפועלות לשימור הקשרים הללו, ובמסגרתן הוא מסייע למדינות

אלו בקידום ענייניהן בארצות הברית. כך, לדוגמה, בשנת 1991 פעל הארגון להביא להכרתה של ארצות הברית ברפובליקות הבלטיות, החל משנת 1994 הוא פעל מול הממשל האמריקאי לקבלתן של צ'כיה, הונגריה ופולין לשורות נאט"ו וב-1997 המליץ על כך גם בפני ועדת יחסי החוץ של הסנאט האמריקאי.⁸⁵

הקשרים ההדוקים עם מדינות שונות מאפשרים לארגונים היהודיים העוסקים בפעילות גלובלית לקדם שיתופי פעולה ארוכי טווח בנושאים כמו המאבק ב-BDS, בצורך להציג מידע הסותר מקורות אנטי ישראליים בתקשורת ההמונים ובהתמודדות עם דיווחים על "אנטישמיות חדשה". כמו כן, קשרים אלה מאפשרים לארגונים היהודיים לפנות אד-הוק אל אותן מדינות במצבים שבהם מתעורר צורך בפעולה למען ישראל, כדי לקבל את תמיכתן בה. כך, למשל, בדצמבר 2016, לאחר קבלת החלטה 2334 במועצת הביטחון, קראה "ועידת הנשיאים של הארגונים היהודיים בארצות הברית" לצרפת לבטל את ועידת פריז לשלום במזרח התיכון, וביקשה ממדינות שונות לא לקחת בה חלק.⁸⁶ בדצמבר 2017 היו המדינות הבלטיות בין המדינות שנמנעו בהצבעת עצרת האו"ם על ההחלטה לפיה האו"ם אינו מכיר בירושלים כבירת ישראל,⁸⁷ ובאפריל 2018 התבטאו בכירים צ'כיים, ביניהם שר החוץ והנשיא, כי הם מכירים בירושלים כבירת ישראל.⁸⁸

הארגונים היהודיים מבקשים לקדם את מעמדה של ישראל גם באמצעות חשיפתה לאישים בעמדות מפתח בעולם, במטרה לשנות את התדמית והתפיסה השלילית שפעמים רבות הם מחזיקים בהן ביחס לישראל. "הוועד היהודי-אמריקאי" מפעיל מאז שנת 1982 תוכנית בשם Project Interchange, במסגרתה הגיעו לישראל עד היום כ-6,000 אישים בעלי השפעה מיותר ממאה מדינות, וכן אישים מכל חמישים המדינות בארצות הברית.⁸⁹

מעמד אזורי

תרומת יהודי ארצות הברית מקבלת את ביטוייה גם בחיזוק מעמדה האזורי של ישראל על שלושת רכיביו: חתירה להסדרת היחסים עם שכנותיה והגעה להסכמי שלום עימן; ביצור הסכמי השלום הקיימים; ומיצוי הפוטנציאל לשיתופי פעולה בין ישראל ובין גורמים במרחב, תוך קידום יעדים ישראליים במזרח התיכון וטיפול בגורמים מאיימים ומערערי יציבות בו. בנוסף לפעילותם מול הממסד האמריקאי, המחזקת רכיב זה, מנהלים רבים מהארגונים היהודיים דיפלומטיה לא רשמית מול מנהיגי מדינות ערביות, מוסלמיות ואחרות, הן על בסיס קבוע והן אד-הוק, בהתאם לצורך.

חתירה להסדרת היחסים בין ישראל לשכנותיה

כפי שכבר צוין, יהודים רבים ממלאים תפקידי מפתח בקידום תהליך השלום במזרח התיכון בין ישראל ושכנותיה, ובמיוחד בין ישראל והפלסטינים. רבים מחברי צוות השלום בממשלים אמריקאיים שונים היו והינם יהודים. בממשל הנוכחי של הנשיא טראמפ, למשל, מעורבים מקורביו ויועציו היהודיים, קושנר וגרינבלט, בתוכנית השלום שלו.

במסגרת זו הם נפגשו עם שורה של מנהיגים ערביים באזור, ביניהם מלך ירדן, נשיא מצרים ויושב ראש הרשות הפלסטינית.⁹⁰

הארגונים היהודיים מבקשים לקדם את הסדרת היחסים בין ישראל לשכנותיה הן דרך פעילות בזירה הפוליטית האמריקאית והן דרך פעילות מול גורמים במרחב המזרח התיכון. ארגונים יהודיים-אמריקאיים רבים רואים וממציבים את עצמם בזירת הפוליטיקה האמריקאית כבעלי תפקיד בקידום הסכם שלום עתידי עם הפלסטינים. ארגון "ג'יי-סטריט", למשל, עוסק באופן אינטנסיבי בקידום פתרון שתי המדינות, הן על ידי פעילות לובי בקונגרס והן על ידי הוצאת משלחות לישראל של חברי קונגרס ושל מאות מנהיגים יהודיים.⁹¹ גם הפוליטיקאים האמריקאים עצמם רואים בארגונים היהודיים שותפים ליוזמות להשגת שלום בין ישראל לשכנותיה ולקידום נורמליזציה בינה ובין מדינות ערב. כך, למשל, בשנת 2013, עם יציאתה לדרך של יוזמת השלום של מזכיר המדינה דאז, ג'ון קרי, הוא פנה בעצמו ל"ועד היהודי-אמריקאי" בבקשה לקבל תמיכה יהודית בקידום תהליך השלום,⁹² ובמהלך שיחותיו במזרח התיכון הקפיד לעדכן את מנהיגי הארגונים היהודיים במהלך.⁹³

ואכן, פעילות חברי הקהילה היהודית בנושא זה מתורגמת למאמץ האמריקאי להשכיך שלום ולייצב את האזור, תוך תמיכה בישראל. ארצות הברית היא המדינה המרכזית והעיקרית המגבה את תביעות ישראל לשינויי גבול, לסידורי ביטחון קפדניים, להכרה בה כמדינת לאום יהודית ולמניעת "זכות השיבה". בעזרת ארצות הברית הגיעה ישראל להסכמי שלום עם מצרים וירדן, וסביר להניח כי היא תמלא תפקיד חיוני בכל הסדר עתידי.⁹⁴

מסיבות אשר נדונו, מייחסים מנהיגים ערביים שונים באזור חשיבות לארגונים היהודיים, ומפגשים עימם הם דרך נוספת באמצעותה מבקשים הארגונים לקדם את תהליך השלום. פגישת "ועידת הנשיאים של הארגונים היהודיים" עם עבדאללה מלך ירדן בספטמבר 2017 מעידה על החשיבות המיוחסת לארגונים היהודיים. במהלך הפגישה הדגיש המלך את תפקידה המכריע של ארצות הברית, את מחויבותו של הנשיא דונלד טראמפ להשגת הסדר בין ישראל והפלסטינים ואת תפקידם החשוב של הארגונים היהודיים בארצות הברית בתמיכה במאמצים שנועדו להשיג שלום.⁹⁵ דרג האישים שהשתתפו בפגישה מהצד הירדני, ביניהם שר החוץ, שגרירת ירדן בארצות הברית ונציגת ירדן באו"ם, שיקף במידה רבה את תפיסתם של הירדנים את הארגונים היהודיים כגורמים דיפלומטיים חשובים, הן בארצות הברית והן בזירת האו"ם.

ביצור הסכמי השלום ומיצוי הפוטנציאל לשיתופי פעולה בין ישראל לגורמים במרחב

רבים מהארגונים היהודיים רואים עצמם כמי שמסוגלים לקדם נורמליזציה בין ישראל לשכנותיה.⁹⁶ עדות לתפיסה עצמית זו ניתן למצוא בדבריהם שאמרו מנהיגי הארגונים היהודיים בסיום פגישה שערכו בפברואר 2016 עם נשיא מצרים, א-סיסי. לדבריהם, הם

יצאו מהפגישה עם הבנה טובה יותר של האתגרים וההזדמנויות, וכן כיצד הם יכולים למלא תפקיד קונסטרוקטיבי בהתמודדות עם אתגרים אלה ובקידום שיתופי פעולה בין-לאומיים.⁹⁷

הארגונים היהודיים-אמריקאיים מקיימים פעילות דיפלומטית ענפה באופן קבוע ושוטף, הכוללת הוצאת משלחות ומפגש עם בכירים במדינות שונות באזור. זאת, הן עם מדינות כמו מצרים וירדן, להן הסכמי שלום עם ישראל, הן עם מדינות ידידותיות כמו קפריסין, יוון וטורקיה, והן עם מדינות ערביות, מוסלמיות ואחרות, שאינן מקיימות יחסים רשמיים או קשרים עם ישראל כמו מדינות המפרץ הפרסי, תימן, מרוקו ותוניסיה.

הכוח המיוחס ליהודי ארצות הברית ותדמיתם כבעלי השפעה בממשל האמריקאי מקנים להם יכולת להתקשר ולקיים מערכות יחסים עם גורמים אזוריים שונים, המאמינים כי קשרים אלה יטיבו עימם בקידום האינטרסים והמטרות שלהם בארצות הברית. במסגרת קשרים אלה, דנים הארגונים עם המדינות השונות בנושאים המעסיקים אותן, מעריכים כיצד הם יכולים לסייע להן, ומסייעים להן בפועל כפי יכולתם.⁹⁸ מערכות יחסים אלו מאפשרות להפחית את העוינות כלפי ישראל, לקדם שיתופי פעולה בנושאים בהם קיימים אינטרסים משותפים ולפעול לקידום נורמליזציה ביחסים עם ישראל.

נכונותו של נשיא מצרים, א-סיסי, להיפגש עם חברי "ועידת הנשיאים של הארגונים היהודיים" בארצות הברית לשיחה בת שעתיים על איומים אזוריים במזרח התיכון ועל שיתוף הפעולה המצרי-ישראלי והמצרי-אמריקאי, וכן הדגשתו, שנה קודם לכן, במהלך פגישתו עם "הוועד היהודי-אמריקאי" את רצונה העז של מצרים להעמיק את היחסים הבילטרליים עם ארצות הברית,⁹⁹ מעידות על החשיבות שהוא מייחס לארגונים היהודיים בתוך הפוליטיקה האמריקאית, ובנושא העמקת שיתופי הפעולה עם ישראל דרך אפיק זה. כבר בתחילת שנות התשעים של המאה העשרים פעל שגריר ערב הסעודית בארצות הברית להכללתם של יהודים אמריקאים, העוסקים בסוגיות הנוגעות למזרח התיכון, במשלחת אמריקאית שביקרה בממלכה במהלך מלחמת המפרץ הראשונה (1991). שנה לאחר מכן ביקרה לראשונה משלחת של "הוועד היהודי-אמריקאי" בערב הסעודית. המשלחת האיצה בממשל הסעודי להכיר במפורש ובפומבי בלגיטימציה של ישראל להתקיים כמדינה.¹⁰⁰ נציגי "הוועד היהודי-אמריקאי" מבקרים מאז באופן קבוע במדינות המפרץ לרבות בערב הסעודית, ופועלים למען קידום יחסים בין אותן מדינות ובין ישראל, ובמיוחד בין ערב הסעודית לבניה, תוך הבלטת היתרונות שבקיום יחסים אלה עבור הממלכה הסעודית.¹⁰¹

מדינות המפרץ הפרסי, המצויות בימים אלה ביריבות בינן לבין עצמן (בין ערב הסעודית, איחוד האמירויות ובחריין ובין קטר), נראות כמי שסבורות כי אחת הדרכים אל הממשל האמריקאי עוברת דרך הקהילה היהודית בארצות הברית, על ארגונים השונים. על רקע זה ניתן לראות קשרים ואירועים שונים בין מדינות אלו ובין אישים וארגונים יהודיים אמריקאיים: קטר, המנהלת מלחמת יחסי ציבור בוויינגטון מול יתר מדינות המפרץ (ובמיוחד מול ערב הסעודית, על רקע קשריה של קטר עם איראן),

הצהירה בפומבי כי היא מבקשת להיפגש עם מנהיגיהם של ארגונים יהודיים אמריקאיים, ואף שכרה איש יחסי ציבור אמריקאי, שבעברו עבד עם הארגונים היהודיים.¹⁰² יורש העצר הסעודי, בן סלמאן, נפגש במאסר 2018, במהלך ביקורו הממלכתי בווינגטון, עם מנהיגים יהודיים ודן עימם, בין היתר, בנושא הפלסטיני ובמאבק בתנועת BDS.¹⁰³ זמן קצר לאחר פגישות אלו התבטא בן סלמאן בזכות קיומה של מדינה ליהודים.¹⁰⁴ יש לציין כי ממשלו של הנשיא טראמפ תומך מאוד בהתחממות היחסים בין מדינות ערב, ובראשן מדינות המפרץ, ובין ישראל.¹⁰⁵

בחריון מקיימת אף היא קשרים עם ארגונים יהודיים וקבוצות יהודיות אמריקאיות. אחד מחברי הקהילה היהודית הקטנה של בחריון, הודה נונו (Nonoo), שירת כשגריר בחריון בווינגטון במשך חמש שנים (עד שנת 2013) וממשיך לקיים קשרים עם קבוצות יהודיות. משלחות של "הוועד היהודי-אמריקאי" מבקרות מדי שנה בחריון ונפגשות עם שרים ובכירים אחרים,¹⁰⁶ ובדצמבר 2017 הגיעה משלחת בת תשעה אנשים מחריון לביקור בן ארבעה ימים בישראל, שכלל גם ביקור בירושלים. בתכנון הביקור היו מעורבים, ככל הנראה, יהודים אמריקאים, שהבולט בהם היה הרב מארווין האיר (Hier) ממרכז שמעון ויזנטל בלוס אנג'לס, שנשא ברכה בעת השבעתו של דונלד טראמפ לנשיא בינואר 2017. הרב האיר אף אירח את נאסר, בנו של מלך בחריון, בטקס שנערך חודשיים קודם לכן במוזיאון הסובלנות בלוס אנג'לס. נאסר דיבר בטקס שבו ניגנה תזמורת המשטרה של בחריון את המנוני בחריון וארצות הברית, ובנוסף להם גם את "התקווה".¹⁰⁷

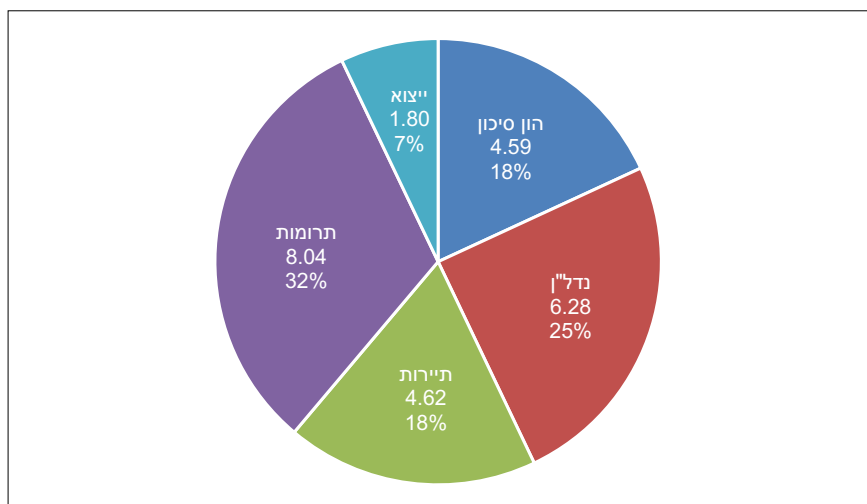
כך, באמצעות כינון קשרים קבועים ובניית מנגנוני אמון עם מדינות שאינן מקיימות יחסים עם מדינת ישראל, מכשירים הארגונים היהודיים בארצות הברית את הקרקע לכינון קשרים עם ישראל. הם עושים זאת, כאמור, באמצעות הצבעה על יתרונותיה של ישראל והדגשת הרווחים אותם יוכלו להפיק אותן מדינות מיחסים עימה.¹⁰⁸ בנוסף, מבקשים הארגונים היהודיים ליצור במסגרת זו שיתופי פעולה מול איומים משותפים ולטפל בגורמים מערערי יציבות באזור, בראשם האיום האיראני, ממנו מוטרדות רבות ממדינות האזור, ובתוך כך לקדם קשרים נוספים, כמו קשרי מסחר עם ישראל. קידום היציבות והעמקת מערכות היחסים עם גורמים במרחב האזורי נעשים גם באמצעות מפגשים עם מדינות מחוץ לאזור, דוגמת רוסיה, בולגריה, רומניה ואחרות.¹⁰⁹

אורכן של הפגישות של משלחות הארגונים היהודיים, קבלות הפנים הנערכות להן והדרגים הבכירים עימם הן נפגשות, ביניהם ראשי מדינות, שרים וחברי פרלמנט, מצביעים על החשיבות שמייחסות להן המדינות השונות. על החשיבות שמייחסת ארצות הברית עצמה לארגונים היהודיים בהקשר זה אפשר ללמוד מהעובדה שכמעט בכל ביקור שלהם במדינה זרה נפגש עימם שגריר ארצות הברית באותה מדינה. במקומות בהם ישנה שגרירות ישראלית, נפגשים נציגי הארגונים גם עם השגריר הישראלי. עובדה זו מעידה על החשיבות שגם ישראל מייחסת לפומביות הקשר עם הארגונים היהודיים ועל התועלת שפומביות זו מניבה לה.

עוצמה כלכלית, מדעית וטכנולוגית

כלכלת ישראל היא כלכלה חזקה הצומחת במהירות ונהנית ממגזר תעשייה מוצלח, בין היתר בתחומי ההיי־טק, התיירות והתעשיות הביטחוניות. העובדה שישראל היא מדינה ענייה במחצבים ובמשאבי טבע הביאה, מאז קום המדינה, לפיתוח תחומי המדע והטכנולוגיה בה ולהשקעת משאבים רבים בחיזוקם. השקעה זו נעשית הן ביוזמתה של המדינה והן ביוזמות פרטיות, וכוללת כספים ציבוריים ופרטיים כאחד.¹¹⁰

יהודי ארצות הברית מחזקים תחומים אלה, בין היתר באמצעות פעילותם הכלכלית בישראל, מערך תרומותיהם, שיתופי פעולה שלהם עם חברות ישראליות הפועלות בזירה הגלובלית, וכן על ידי סיוע לקידום של קשרים כלכליים, מדעיים וטכנולוגיים הן של מדינת ישראל והן של תאגידים ואנשי עסקים ישראליים הפועלים בזירה העולמית. יהודי ארצות הברית משקיעים בחברות הזנק (Start-up) בישראל, מהווים שוק לייצוא סחורות מישראל, והכנסותיהם לענף התיירות במדינה, וכן אחזקות הנדל"ן שלהם בה מייצרים הכנסות ומקומות עבודה. פעילותם הכלכלית של יהודי התפוצות בישראל, על מרכיביה השונים, מתוארת בתרשים 35.

תרשים 35: הרכב פעילותם הכלכלית של יהודי התפוצות בישראל¹¹¹

תרשים 35 מראה כי נדל"ן ופילנתרופיה מהווים את המרכיבים הגדולים ביותר בפעילות הכלכלית של יהודי התפוצות בישראל. סך ההכנסות השנתיות למדינת ישראל מפעילות זו עומד, נכון לשנת 2015, על כ־25 מיליארד ש"ח, המהווים כ־6.35 אחוזים מסך הפעילות הכלכלית בישראל במרכיבים אלה.¹¹² על משמעות תרומתם של יהודי התפוצות בכלל, ויהודי ארצות הברית (המהווים כ־80% מהם) בפרט, לעוצמתה הכלכלית של ישראל אפשר ללמוד מההשלכות שעלולות להיגרם כתוצאה מהפחתת פעילותם הכלכלית

בארץ: כל ירידה של אחוז אחד בקניית דירות על ידי יהודי התפוצות תביא לאובדן של כשישה מיליון ש"ח מיסים ישירים מגדל"ן בלבד. הייצוא ליהודי התפוצות מהווה (ללא יהלומים) אחוז אחד מכלל הייצוא של מדינת ישראל, שעמד, נכון לשנת 2015, על כ-183 מיליארד ש"ח. בנוסף, כשמונים אחוזים מיצוא המזון לאירופה ולארצות הברית הינו לקהילות יהודיות שם. על בסיס נתונים אלה, כל ירידה של אחוז אחד בייצוא ליהודי אירופה וארצות הברית יביא לאובדן של כ-300 מקומות עבודה. בנוסף לכך, כמעט שליש מכלל התיירים המגיעים לישראל הם יהודים מהתפוצות (27 אחוזים), שמכניסים כ-16 אחוזים מהכנסות המדינה מתיירות פנים וחוץ (העומדות על כ-29 מיליארד ש"ח). ההערכות הן שהיקף תיירות זה מספק כ-2,500 משרות בישראל.¹¹³ כל ירידה של אחוז אחד בכניסת תיירים יהודים לישראל תביא לכך שכ-160 עובדים יאבדו את משרתם.¹¹⁴ יהודים פרטיים, כמו שדרן הטלוויזיה היהודי-אמריקאי לארי קינג, המיליארדר הישראלי-אמריקאי חיים סכן, המיליארדר פול סינגר ומשפחת ברונפמן, משקיעים מאות מיליוני דולרים בתעשיית ההיי־טק הישראלית ובקידום חברות הזנק ישראליות, בין השאר במטרה לחזק את הכלכלה הישראלית.¹¹⁵ אנשי עסקים יהודים גם מפעילים, בעת הצורך, את השפעתם על חברות מסחריות ומדינות עימן יש להם קשרים. כך, לדוגמה, אנשי עסקים יהודים אמריקאים סייעו במניעת ניתוק הקשרים הדיפלומטיים בין יפן וישראל בסוף שנת 1973 על ידי הפעלת לחץ על החברות "סוני" ו"טויוטה", שגרמה להן לחשוש שיפסידו את השוק האמריקאי אם ינתקו קשריה של יפן עם ישראל. בנוסף לכך, קרנות, כמו "קרן מיראז", וכן ארגונים יהודיים, מקדמים שיתופי פעולה של אנשי עסקים וחברות ממדינות שונות בעולם עם אנשי עסקים וחברות ישראליות.¹¹⁶ פילנתרופים ואנשי עסקים יהודים תורמים גם לקרן המדע המשותפת לארצות הברית ולישראל (The U.S.-Israel Binational Science Foundation – BSF), המקדמת שיתופי פעולה מדעיים בין שתי המדינות.¹¹⁷ השקעותיהן של קרנות יהודיות-אמריקאיות בתחומי המחקר והמדע הן בעלות השפעה מכרעת על הנוף המדעי והרפואי בישראל. הפדרציות היהודיות בארצות הברית מקדמות אף הן מיזמים עיסקיים לחיזוק הכלכלה הישראלית. ישנן פדרציות המקדמות קשרי "עסקים לעסקים" (business-to-business connections) בארצות הברית ובישראל; אחרות, כמו הפדרציה של סן פרנסיסקו, מובילות מיזמים דוגמת MEET – Middle East Entrepreneurs of Tomorrow, ו"צופן – מרכזי היי־טק בע"מ".¹¹⁸ איפא"ק פועל גם הוא בתחום הכלכלי לחיזוק השותפות הביטורלית, ועושה זאת באמצעות תמיכה בהקמת קבוצת פיתוח כלכלי משותפת לארצות הברית ולישראל וקיומו של דיאלוג שנתי בנושא מדיניות כלכלית, הכולל הן את מחלקת המדינה והן את משרד האוצר של ארצות הברית. בנוסף, מקדם איפא"ק שיתופי פעולה ביטורליים בנושאי אנרגיה, מים וחקלאות.¹¹⁹

שיתוף הפעולה הביטורלי בנושאים אלה מחזק את ישראל בתחומי הכלכלה, המדע והטכנולוגיה, וממצב אותה כשחקן היכול לתרום למדינות המקיימות עימו קשרים. מיצוב זה מניב לישראל שיתופי פעולה ותמיכה פוליטית בזירה הבין־לאומית. כך, למשל, תמך

איפא"ק בחוק השותפות האסטרטגית ארצות הברית-ישראל בשנת 2014, שהרחיב את הקשרים בין שתי המדינות במישורים האקדמי, הציבורי והפרטי באמצעות מחקר ופיתוח משותפים, העברת טכנולוגיות ושיתוף פעולה ממשלתי. בסוף 2016 קידם איפא"ק גיוס כספים להאצת פיתוחים משותפים בתחומי האנרגיה המתחדשת, הגז הטבעי וטכנולוגיות מים.¹²⁰ בנוסף, תמך איפא"ק בחקיקה אשר הניחה את היסוד להעמקת שיתופי הפעולה החקלאיים בין שתי המדינות,¹²¹ והוא מוביל משלחות של חברי קונגרס ומעצבי מדיניות אמריקאיים לישראל, המקבלים בה ידע והבנה על מומחיותה בתחום הפיתוח החקלאי.¹²²

חוסן לאומי

יהודי ארצות הברית תורמים הן לחוסנה התפקודי של ישראל והן לחוסנה החברתי – שני תחומים המרכיבים יחדיו את החוסן הלאומי. הם עושים זאת באמצעות פעילות פילנתרופית, ייזום פרויקטים בישראל, ניסיונות לקדם תחומי עניין שונים, וכן על ידי הבעת דעה ביחס לנעשה בישראל.

חוסן תפקודי

יהודי ארצות הברית תומכים באמצעות מערך תרומותיהם במגזרים המהווים חלק מהותי מחוסנה התפקודי של מדינת ישראל, ביניהם הפריפריה ומערכת הבריאות. לדברי בכיר ישראלי, תרומותיהם של יהודי ארצות הברית למערכת הבריאות הציבורית בישראל בכלל ולבתי החולים בפרט לא רק מחזקות אותם, אלא מאפשרות את עצם קיומם. אותו בכיר מסביר כי מדינת ישראל מסתמכת על מערך התרומות, ולכן לא משקיעה את הכספים אותם צריכה הייתה להשקיע במערך הבריאות הלאומי.

בעת משברים ביטחוניים שבהם מעורבת ישראל, מגלים יהודי ארצות הברית מעורבות גוברת, הכוללת הבעות תמיכה וגיוס תרומות. צעדים אלה מחזקים את יכולתה של ישראל לשמור על פעילות תקינה בעורף האזרחי גם במצב החירום. בעיתות כאלו מקימים יהודי ארצות הברית קרנות מיוחדות עבור אזרחי ישראל באזורי קו עימות, יוזמים את הפעלתן של קייטנות ומארגנים טיולים מחוץ לקו האש, בונים אזורי משחק לילדים, תורמים לסיוע לנפגעי טראומה ולשיקום נפגעי טרור, מגדילים את תרומותיהם לארגון ידידי צה"ל בארצות הברית (FIDE) ועוד.¹²³ בהיבט המורלי והסמלי, מגיעות ארצה בזמנים כאלה משלחות סולידריות של יהודי ארצות הברית לחזק את ידי האזרחים, צה"ל והמדינה.

השפעתם של יהודי ארצות הברית על הממשל והקונגרס האמריקאי תורמת אף היא לחיזוק חוסנה התפקודי של ישראל. כך, למשל, בשנת 1991 לחץ איפא"ק על ממשל בוש האב להעביר כספים בהיקף של מיליארדי דולרים לצורך קליטת העלייה הגדולה מברית המועצות לשעבר.¹²⁴ פעילותו של איפא"ק לקידום פיתוחה של מערכת "כיפת ברזל" מצמצמת את פוטנציאל הפגיעה בעורף הישראלי בעיתות מלחמה, ופעילותו להבטחת הסיוע הביטחוני האמריקאי¹²⁵ מאפשרת לישראל להקצות חלק גדול יותר

מתקציבה לחיזוק העורף, שהפך בעשורים האחרונים ליעד העיקרי של אויביה, ובכך לחזק את חוסנה התפקודי.

חוסן חברתי

אופייה וצביונה של מדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית, כמו גם חוסנה החברתי, הם נושאים חשובים עבור יהודי ארצות הברית. זאת, נוכח הציפייה מישראל שתהיה חברת מופת ו"אור לגויים", איתה הם יכולים להזהות, ונוכח רצונם לראות אותה כמדינה חזקה ומשגשגת. הפעילות היהודית-אמריקאית תורמת לרכיב החוסן החברתי בשלושה היבטים מרכזיים: שימור הקשר בין הקהילות; תמיכה במוסדות בישראל; וחיזוק החברה האזרחית בישראל.

א. שימור הקשר בין הקהילות

פעילותם של יהודי ארצות הברית בישראל מחזקת את חוסנו החברתי והלאומי של העם היהודי. מפעל התרומות שלהם מהווה צינור קשר מרכזי לקיום מעורבות יהודית-אמריקאית בישראל, וככזה הוא בסיס חיוני לזהות ולשותפות בין שתי הקהילות, וזאת מעבר להיבטים החומריים והאינסטרומנטליים של מפעל זה. בנוסף, תחושת המחויבות של רבים מיהודי ארצות הברית להביע את דעתם ביחס לנעשה בישראל ולקדם תחומי עניין שלדעתם יחזקו את חוסנה, מהווה גם היא בסיס להמשך השותפות בין שתי הקהילות מבחינה זהותית וערכית. כמי שמאופיינים בפלורליזם דתי, חלק גדול מיהודי ארצות הברית מתנגד למונופול שיש ליהדות האורתודוקסית בישראל על ההגדרה "מיהו יהודי", על תחום הגיור ועל נושאי דת נוספים. על רקע זה, רבים מיהודי ארצות הברית חשים חובה להדגיש בפני ממשלת ישראל את החשיבות שבשמירה על פלורליזם דתי בישראל כאינטרס ראשון במעלה, ולהסביר לה את ההשלכות של מדיניותה בנושא זה, וכן לתרום לדיון על מדיניות זו ולהשפיע בסוגיות הללו.

כך, לדוגמה, במשבר שנוצר סביב חוק הגיור ("חוק רותם") בשנת 2010, שיגרה הפרציה של הקהילות היהודיות בארצות הברית מכתבים לראש הממשלה נתניהו וליור"ר "הסוכנות היהודית", נתן שרנסקי, שבהן הביעה דעתה לגבי הסוגיה. מייקל אורן, שהיה שגריר ישראל בארצות הברית בתקופת משבר זה, קיבל מספר מכתבים גדול יותר מזה שהגיע לכל שגרירי ישראל בעשור שלפני כן בנושא כלשהו, כולל בתקופת מלחמת לבנון השנייה ומבצע "עופרת יצוקה".¹²⁶ יש הסבורים כי בסופו של דבר, הנוסח הבעייתי של החוק ירד מסדר היום, בין היתר בגלל מכתבם של שמונה סנטורים יהודים לשגריר אורן. גם במשבר שפרץ בקיץ 2017 סביב התיקון לחוק הגיור (שביקש למנוע גיורים פרטיים) וסביב הקפאת מתווה הכותל, גילו יהודי ארצות הברית מעורבות פעילה: לראש הממשלה נתניהו נשלח מכתב החתום בידי שבעה סנטורים יהודים, בו הזהירו אותו מפני ההשלכות הקשות של אירועים אלה על הקשרים בין שתי הקהילות.¹²⁷ בנוסף לכך, גם ראשי ארגונים יהודיים רבים, פדרציות יהודיות ברחבי ארצות הברית ואנשים פרטיים

הזהירו מפני שבר שעלול להיווצר ביחסים בין שתי הקהילות, והיו כאלה שאפילו איימו להפסיק את תרומותיהם לישראל.¹²⁸

זכויות אדם הן נושא חשוב נוסף עבור רבים מיהודי ארצות הברית, המחזיקים בתפיסת עולם ליברלית שמעצבת גם את תפיסתם באשר לאופן שבו המדינה היהודית צריכה להתנהל. על רקע זה שלחו, בינואר 2018, מנהיגים בולטים בקהילת יהודי צפון אמריקה מכתב פומבי לראש הממשלה נתניהו, בו הם דחקו בישראל לא לכלוא ו/או לגרש עשרות אלפי מבקשי מקלט סודאנים ואריתראים, וביקשו לאפשר למנהיגי הקהילה היהודית-אמריקאית להיות מעורבים בפתרון הסוגיה, שעסקה ב־38,000 נפש.¹²⁹ באוגוסט 2018, לאחר אישורו של "חוק יסוד: ישראל – מדינת הלאום של העם היהודי", נקט ארגון הגג של הפרוצדורות היהודיות בארצות הברית (JFNA) צעד יוצא דופן כשביקר את הממשלה והביע אכזבה מהחוק, אותו הגדיר כ"נסיגה בכל הנוגע ליחס למיעוטים".¹³⁰

ב. תמיכה במוסדות בישראל

כפי שכבר נאמר, כספי התרומות של יהודי ארצות הברית מהווים נדבך משמעותי בתקציבם של מוסדות שונים בישראל, ביניהם אוניברסיטאות, בתי חולים ומוסדות תרבות ומחקר. מערך תרומות זה משלים את תפקיד הממשלה ומחזק מגזרים ומוסדות המרכיבים את המדינה והחברה בישראל.

ג. חיזוק החברה האזרחית בישראל

יהודי ארצות הברית תומכים במגזר השלישי בישראל (עמותות ומלכ"רים) במטרה להגביר את המעורבות החברתית והפלורליזם בישראל, לחזק את החברה האזרחית בה ולטפח את חוסנו של העם היהודי כולו. על משמעותה של תמיכה זו אפשר ללמוד מנתוני דוח משרד התפוצות, לפיו כל אחוז של ירידה בתרומתה של יהדות התפוצות להכנסות המלכ"רים בישראל (שיהדות ארצות הברית מהווה כשמונים אחוזים מהם), יגרם לכך שיותר מ־1,800 איש יאבדו את מקומות עבודתם.¹³¹

ארגונים, פדרציות ואנשים פרטיים פועלים ביחד ולחוד, בחלק מהמקרים גם בשיתוף עם ממשלת ישראל, להכללתן ולקידומן של קבוצות שונות בחברה הישראלית, לקידום הלכידות והסולידריות החברתית בה ולצמצום פערים חברתיים. הפדרציה היהודית של סן פרנסיסקו, למשל, מבקשת לשלב קבוצות של עולים, ערבים, חרדים ונשים בזרם המרכזי של החברה הישראלית באמצעות פרויקטים בתחומי החינוך, התעסוקה, ההתנדבות ופיתוח המנהיגות. היא עושה זאת בשיתוף עם גורמים ממשלתיים, קרנות פרטיות וארגונים יהודיים אמריקאיים.¹³² קרן משפחת רודרמן חרתה על דגלה את שילובם בחברה של אנשים עם מוגבלויות, ועושה זאת באמצעות תמיכה בפרויקטים שונים ותוך שיתופי פעולה עם גורמים ממשלתיים וגופי אקדמיה ומחקר בישראל ועם פדרציות וארגונים יהודיים אמריקאיים אחרים.¹³³ פרויקט "תגלית" הוא מיזם משותף של פילנתרופים יהודים (רובם אמריקאים), ארגונים כמו "קרן היסוד", קהילות יהודיות

אמריקאיות, "הסוכנות היהודית" וממשלת ישראל, אשר נועד לחזק את הקשר בין יהודים צעירים מהתפוצות ובין מדינת ישראל.¹³⁴ נכון לשנת 2018, כ־600,000 צעירים יהודים הגיעו לישראל במסגרת "תגלית", כשהם מלווים על ידי למעלה מ־100,000 ישראלים (בעיקר חיילים).¹³⁵ החשיפה וההיכרות שנוצרות דרך המפגש הבלתי אמצעי בין יהודים צעירים מישראל ובין צעירים יהודים מהתפוצות הן בעלות חשיבות הן לחוסן החברתי בישראל והן לחוסנו של העם היהודי בכללותו, בהיותן אבני הבניין ליצירת גשרים בין שתי הקהילות.

לסיכום, היהודים בארצות הברית מהווים קבוצה אתנית ודתית מבוססת ועשירה, שכוחה גדול משיעורה באוכלוסייה, והיא משפיעה בתחומים רבים, ביניהם פוליטיקה, כלכלה, חברה ותרבות, בתוך ארצות הברית ומחוצה לה. הונם של היהודים, נדיבותם ונתינתם לאחרים, בצירוף חוקי מיסוי המעודדים תרומות, מתורגמים גם למפעל פילנתרופי רחב היקף המופנה, בין היתר, ליעדים התומכים בישראל.

יהודי ארצות הברית תורמים לכל אחד מרכיבי הביטחון הלאומי של ישראל ברמות שונות ובדרכי פעולה שונות. עם זאת, ישנן שתי תרומות מרכזיות, העומדות בבסיס תרומתם לרכיבי הביטחון הלאומי של ישראל: תרומה מרכזית אחת היא עצם העובדה שהיהודים בארצות הברית מהווים עומק אסטרטגי עבור מדינת ישראל הן בארצות הברית והן ברחבי העולם. הם מהווים עתודה אנושית פיזית גדולה וחזקה, בעלת פוטנציאל להכפיל את מספר היהודים החיים בישראל, ומשפיעה על מערכת היחסים של ישראל עם ארצות הברית. השפעתם וחשיבותם הפוליטית של יהודי ארצות הברית משפרת את יכולותיה של ישראל, בכוח ובפועל, לבצר את עוצמתה הצבאית ולהדק את שותפותה האסטרטגית עם ארצות הברית. שותפות זו תורמת לכינון ולקידומן של מערכות יחסים עם מדינות ועם קבוצות מיעוטים וקהילות מקומיות בארצות הברית ובעולם. בכך מחזקת פעילות זו את העומק האסטרטגי של ישראל שכן מערכות יחסים אלו וכן פעילותם של חברי הקהילה היהודית במסגרת ארגונים בין־לאומיים מאפשרות פיצוי על נחיתותה של ישראל בכוח אדם, בגודל פיזי ובמשאבים, ומשפיעות, בתורן, על חיזוק מעמדה האזורי והבין־לאומי.

תרומתם המרכזית השנייה של יהודי ארצות הברית היא בשימור ובהעמקה של השותפות האסטרטגית של ארצות הברית עם ישראל. הם עושים זאת על ידי הדגשת האינטרסים והערכים המשותפים לשתי המדינות והעמקת מנגנוני שיתוף הפעולה הממוסדים ביניהן. שתי התרומות מאפשרות את ביצור ביטחונה הלאומי של ישראל, כמו גם את ביצור ביטחונה של העם היהודי כולו. עם זאת, מגמות ושינויים בפוליטיקה ובחברה האמריקאיות, בקהילה היהודית בארצות הברית ובקשריה ויחסיה עם ישראל, עשויים להביא לשינוי ביכולתם של יהודי ארצות הברית להמשיך ולתרום בשני האפיקים אשר נדונו. התפתחות שכזו עלולה לפגוע בתרומתם לכל אחד מרכיבי הביטחון הלאומי של ישראל.

שינויים ומגמות בהשפעתה ובתרומתה של יהדות ארצות הברית לביטחון הלאומי של ישראל

המרכז היהודי בארצות הברית הוא, כאמור, המרכז היהודי הגדול ביותר המתקיים מחוץ לישראל. זהו מרכז פעיל, שבמסגרתו ממשיכה היהדות להתפתח ולהתחדש מבחינה רעיונית, תפיסתית והלכתית. בעוד שממלחמת ששת הימים ואילך הפכה ישראל לחלק מזהותם של רבים מחברי הקהילה היהודית בארה"ב, הרי שתהליך מתמשך המתרחש בשני העשורים האחרונים מחולל שינויים משמעותיים. ישראל הופכת בהדרגה מגורם המאחד את הקהילה היהודית בארצות הברית לנושא מפלג ושנוי במחלוקת, במיוחד בקרב יהודים אמריקאים צעירים, שאצל חלקם ישראל אינה מהווה עוד רכיב אינהרנטי בזהותם היהודית.

בנוסף לשינויים אלה, חלו בעשורים האחרונים גם שינויים במערכת הפוליטית האמריקאית ובחברה הכללית בארצות הברית שיפורטו להלן. השינויים בזירה האמריקאית, יחד עם השינויים בקרב יהודי ארצות הברית, הובילו להתפתחותן של מגמות חדשות באופן ובמידת השפעתם ותרומתם של יהודי ארצות הברית לביטחון הלאומי של ישראל.

ראשית, תפקידן וכוונתן של השדולות במערכת הפוליטית האמריקאית נמצאים בשנים האחרונות במגמת ירידה. כוחה של השדולה הפרו-ישראלית נמצא גם הוא בירידה במיוחד נוכח התחזקותה של מדינת ישראל מצד אחד והיחלשות לכידותם של יהודי ארצות הברית ועוצמתם הפוליטית מצד שני. הירידה בתפקידה ובכוחה של השדולה הפרו-ישראלית משפיעה, קרוב לוודאי, על מידת יכולתה להניע מהלכים ולהשפיע על נבחרי הציבור האמריקאים בכיוונים המיטיבים עם ישראל.

שנית, נכון לשנת 2018, יהדות ארצות הברית סובלת ממשבר הנהגה. כמעט ולא קיימים עוד מנהיגים יהודים המקובלים והמייצגים את כלל יהודי ארצות הברית, דוגמת אבא הלל סילבר, יעקב בלאושוטיין, אלי ויזל, אייב פוקסמן ואחרים שהיוו בעבר את צמרת המנהיגות היהודית-אמריקאית. יתרה מכך, לפי מומחי אקדמיה ואישים אחרים העוסקים בנושא, חלק גדול מהציבור היהודי האמריקאי אינו מכיר אישים יהודים בולטים העומדים בראש הארגונים היהודיים הגדולים בארצות הברית כיום. כך, לדוגמה, הווארד קור, מנכ"ל איפא"ק בעשרים השנים האחרונות, הנהנה ממעמד של אדם חזק בגבעת הקפיטול, נעדר מעמד מנהיגותי בקרב ציבור היהודי בארצות הברית. רבים מהצעירים היהודים האמריקאים גם אינם מכירים את ראשי הארגונים היהודיים המרכזיים, כמו את המזכ"ל הביצועי של "ועידת הנשיאים של הארגונים היהודיים העיקריים בארצות הברית" (מ־1986 עד 2018), מלקולם הונליין. נתונים אלה מצביעים על היחלשות הממד הקהילתי של יהודי ארצות הברית, ויש הגורסים כי לא ניתן יותר לדבר על "קהילה יהודית" אחת שם.

שלישית, יהדות ארצות הברית המאורגנת נמצאת במשבר עמוק מבחינה פנימית וחיצונית. מבחינה פנימית, הקהילה נעדרת לכידות חברתית גבוהה כבעבר, והיא מורכבת כיום מזרמים ומפלגים שונים, המיוצגים על ידי מספר רב של ארגונים. בנוסף לכך, ישנה ירידה בפעילותם של יהודים כפרטים במסגרות קהילתיות ובמסגרת הארגונים היהודיים

הגדולים. מגמות אלו מחלישות את הקהילה היהודית ופוגעות ביכולתה הארגונית וביכולת ההנעה הפוליטית שלה, המהוות חלק ממקורות עוצמתה והשפעתה. במקביל, נראה כי הארגונים היהודיים איבדו מכוחם גם מול הממשל האמריקאי. כבר בתקופת נשיאותו של ברק אובמה, מחצית מראשי הארגונים היהודיים לא הוזמנו לבית הלבן באופן סדיר, ובתקופת נשיאותו של טראמפ המצב אף החריף. בעוד שבתקופת הנשיא אובמה היה ארגון "ג'יי סטריט" רלוונטי מכוח התפיסות המשותפות לו ולממשל, ולפניו היה איפא"ק הארגון היהודי הרלוונטי בממשל הרפובליקני של בוש הבן, הרי שבעידן הנשיא טראמפ שניהם איבדו מהרלוונטיות שלהם. נראה כי טראמפ אינו זקוק לתיוכם של הארגונים היהודיים, בין השאר נוכח העובדה שיש לו חתן יהודי המשמש לו כיועץ לענייני המזרח התיכון, ומכיון שהוא מוקף בטבעת של תומכים ויועצים יהודים. גורם שייתכן שמשפיע אף יותר מכך על ירידת הרלוונטיות של הארגונים היהודים בממשל טראמפ היא העובדה שהנשיא בו לממסדים בכלל, ואולי בתוך כך גם לממסד היהודי האמריקאי. מגמת ההיחלשות של הארגונים היהודיים בארצות הברית מוחרפת עוד יותר נוכח הקושי שלהם להודות בריש גלי כי הם נמצאים בבעיה ולהתמודד עימה.

רביעית, איפא"ק, המהווה את השדולה הפרו־ישראלית המרכזית בארצות הברית,¹³⁶ עובר גם הוא שינוי: עם השנים הפך הארגון לדתי וימני יותר מבעבר, והוא מזוהה כיום יותר ויותר עם המפלגה הרפובליקנית. עובדה זו, בתוספת התופעה הכללית של קיטוב פוליטי בארצות הברית, מקשה על הארגון לגבש עמדה דו־מפלגתית מאוחדת אפילו בסוגיות שבעבר נחשבו כקונצנזוס, כמו התמיכה בישראל. הצירוף של שתי תופעות אלו מוביל לירידה בהשפעתו של איפא"ק בווישגטון ומעמיד בסכנה את התמיכה הדו־מפלגתית בו ובמדינת ישראל. הירידה בכוחו הפוליטי של איפא"ק ובכוחם של הארגונים היהודיים בכלל פוגעת ביכולת ההשפעה שלהם על הממשל וביכולתם "לסדר דברים" ולקדם אינטרסים ישראליים ואחרים במערכת הפוליטית האמריקאית על כל זרועותיה. ירידה ביכולת ההשפעה בפועל, לאורך זמן, עלולה לפגוע גם בדימוי ובתדמית של הקהילה היהודית כבעלת עוצמה בתוך ארצות הברית ומחוצה לה, וכפועל יוצא מכך – ביכולת השפעתה ובתרומתה לביטחון הלאומי של ישראל.

חמישית, שינויים דמוגרפיים בארצות הברית, בהם גידול בקבוצות אתניות כמו ההיספאנים והלטינו־אמריקאים, והצטמקות הקהילה היהודית נוכח שיעור נישואים מעורבים גבוה ושיעורי ילודה נמוכים, מובילים לשינוי בתמהיל האתני של החברה האמריקאית. השינוי הדמוגרפי הוא בעל שתי משמעויות לענייננו: האחת, הוא מחייב את הארגונים היהודיים לפנות לקהלים חדשים שאינם, בהכרח, חלק מהקונצנזוס האמריקאי המחויב לתמיכה בישראל. בניית יכולת השפעה רלוונטית מול קהלים אתניים אלה מהווה אתגר גדול עבורם; המשמעות השנייה היא כי השינוי הדמוגרפי עשוי להוביל לעלייה באיזון עמדות מפתח בארצות הברית על ידי מיעוטים אתניים אחרים, על חשבון המיעוט היהודי (שכידוע, מאייש כיום תפקידי מפתח רבים), וכתוצאה מכך להביא לירידה ביכולת השפעתם של היהודים.

שישית, הירידה ביכולת ההשפעה ובדימוי העוצמה של ארצות הברית בעולם משפיעה גם היא על דימוי העוצמה של יהודי ארצות הברית ועל השפעתם בפועל ויכולתם לקדם את ענייניהן של מדינות אחרות.

נוכח השינויים והמגמות המצביעים, באופן כללי, על ירידה ביכולת השפעתם של היהודים בארצות הברית, מעניין לבחון באיזו מידה שיחקו שינויים ומגמות אלה תפקיד בחוסר הצלחתם למנוע שני מהלכים אמריקאיים, שלתפיסת ישראל היו מנוגדים לאינטרסים שלה: חתימתה של ארצות הברית על הסכם הגרעין עם איראן (2015), ואי-הטלת וטו אמריקאי במועצת הביטחון (דצמבר 2016) על הצעת החלטה חד-צדדית לרעת ישראל (החלטת מועצת הביטחון 2334).

חתימתה של ארצות הברית על הסכם הגרעין עם איראן

ארגון איפא"ק, במשותף עם ארגונים, קהילות ואישים יהודים פרטיים ניסה, ללא הצלחה, למנוע בשנת 2015 את חתימתה של ארצות הברית על הסכם המעצמות עם איראן הנוגע לתוכנית הגרעין שלה (JCPOA). השאלה המתבקשת היא מה קרה למעשה באירוע זה והאם המגמות ששורטטו לעיל עומדות בבסיס חוסר הצלחתם של יהודי ארצות הברית להפעיל במקרה זה את מנופי ההשפעה שלהם בכיוון הרצוי לישראל, כפי שהיא והם תפסו אותו? למרות הירידה ביכולת ההשפעה הפוליטית של יהודי ארצות הברית באמצעות הממסד האמריקאי, נראה שהתשובה במקרה המדובר מורכבת יותר ומצויה בגורמים אחרים: ראשית, אחת לעשור בממוצע מתגלעת מחלוקת אמיתית ורצינית בין ארצות הברית ובין ישראל. במרבית המקרים בעבר, בהם תמכו יהודי ארצות הברית בעמדה ישראלית שעמדה בניגוד לעמדה האמריקאית, הם לא הצליחו להטות את הכף לטובת ישראל. כך, למשל, היה בהסכם למכירת מטוסי AWACS לערב הסעודית (1986-1987) ובמשבר הערביות (1991) בתקופת בוש האב.¹³⁷ מכאן עולה כי חוסר ההצלחה במקרה של חתימת הסכם הגרעין עם איראן אינו בהכרח פועל יוצא של ירידה בהשפעתם הפוליטית של היהודים, ועשוי להיות חלק מדפוס חוזר במערכת היחסים המשולשת ישראל-ארצות הברית-יהודי ארצות הברית; שנית, דומה כי גם במקרה זה, עמדת השדולה פרו-ישראלית לא שיקפה את האינטרס האמריקאי, כפי שהממשל ורוב המחוקקים תפסו אותו. הסבר זה מזים, במידה רבה, את הטענות לפיהן האינטרס הישראלי "שולט בווינגטון"; שלישית, 77 אחוזים מיהודי ארצות הברית הם בעלי נטייה למפלגה הדמוקרטית, ודומה שממשלו הדמוקרטי של הנשיא אובמה יכול היה לסמוך על כך שהם לא יסירו את תמיכתם ממנו גם אם תתקבל החלטה המנוגדת לעמדתם; רביעית, ייתכן וגם אופן פעולתה של ישראל למנוע את הסכם הגרעין השפיע על התוצאה. הופעתו של ראש ממשלת ישראל, בנימין נתניהו, בפני הקונגרס, שבמסגרתה פנה לנבחרים האמריקאים בקריאה לא לאשר הסכם אותו קידם נשיא ארצות הברית, הייתה למוקד מחלוקת בתוך הקהילה היהודית ויצרה חיץ בין התומכים בנתניהו ובין המסתייגים ממהלכו. ייתכן ומחלוקת זו בתוך הקהילה, שהייתה במידה רבה פומבית, פגעה בלכידות הנתפסת של היהודים בקרב המחוקקים

האמריקאיים וגרמה להם לייחס עוצמה פחותה לשדולה הפרו־ישראלית, להתייחס אליה כאל מי שאינה מייצגת את כלל הציבור היהודי ולהיות פחות רגישים לעמדתה בנושא הספציפי הזה.

אי־השלט וטו אמריקאי במועצת הביטחון

בדצמבר 2016 לא הוטל, לראשונה, וטו אמריקאי במועצת הביטחון של האו"ם בהצבעה על החלטה חד־צדדית הנוגעת לישראל (החלטה 2334). גם במקרה זה עולה השאלה מדוע לא הצליחו יהודי ארצות הברית לגרום לממשל להטיל וטו במועצה, כמקובל לפרקטיקה האמריקאית עד אז? מדוע הם כשלו במניעתה של סטייה במדיניות האמריקאית כלפי ישראל בהצבעות במועצת הביטחון של האו"ם?

גם בשאלה זו אין ודאות שהתשובה המלאה היא הירידה בכוחם של יהודי ארצות הברית. ראשית, ייתכן והתשובה נעוצה בסוגיית העיתוי: הצבעת מועצת הביטחון נערכה בדצמבר 2016, ערב סיום כהונתו של הנשיא אובמה, כשהוא אינו זקוק עוד לתמיכה היהודית, לא מבחינה אלקטורלית ולא מבחינה פיננסית. ייתכן ועובדה זו אפשרה לארצות הברית להצביע לפי נטיית ליבו של הנשיא, מבלי לקחת בחשבון שיקולים פוליטיים־פרגמטיים, וכי הצבעה על החלטה זו במועד אחר הייתה מביאה לתוצאה שונה; שנית, ייתכן והצבעה זו הייתה פועל יוצא של היחסים העכורים בין אובמה לנתניהו ובין ממשלותיהם. כאמור, כשנה וחצי קודם לכן נאם נתניהו בקונגרס האמריקאי נגד הסכם הגרעין עם איראן, בניגוד לעמדת הנשיא וללא התייעצות עם הבית הלבן. אובמה, שלא נכח בקונגרס בעת בנאום, הביע התנגדות לתוכנו ולעיתויו (טרם הבחירות בישראל), אולם לא נקט צעדים אופרטיביים מיידיים נגד ישראל. ייתכן כי בהצבעה במועצת הביטחון שנה וחצי לאחר מכן ביקש אובמה להביע את מורת רוחו מנתניהו, מהתנהלותו ומהמדיניות הישראלית אותה הוא מוביל, שבה עסקה החלטת מועצת הביטחון (הבנייה בהתנחלויות); שלישית, ייתכן וההצבעה שיקפה את מורת רוחו של הממשל האמריקאי מהתנהלותה של ישראל, שלא שיתפה פעולה עם מאמציו של מזכיר המדינה, ג'ון קרי, לחידוש שיחות השלום עם הפלסטינים, ואף נתנה יד להכשלתם, בין היתר על ידי המשך הבנייה בהתנחלויות – כאמור, נשוא ההחלטה במועצת הביטחון; רביעית, השיקול האלקטורלי: בהיותם של היהודים האמריקאים דמוקרטים באופן מסורתי, יכול היה ממשל אובמה להניח כי פעולה ספציפית שלו, גם אם היא מנוגדת לעמדתם, לא תוביל להפסקת תמיכתם ונטייתם למפלגה הדמוקרטית.

מבט אל העתיד

המשך מגמות הירידה בלכידותה של הקהילה היהודית בארצות הברית ובכוחה, בשל תופעת הנישואים המעורבים, הירידה בזיקה ליהדות בכלל וחוסר הסכמה אידיאולוגית בתוך הקהילה; היחלשות הארגונים היהודיים כפועל יוצא של ריבוי ארגונים והיעדר הנהגה מוסכמת; וירידה במקורות העוצמה וההשפעה של היהודים בארצות הברית בכלל, עלולים

להוביל לירידה ביכולת השפעתם בכיוונים הרצויים לישראל, הן מבחינה ממסדית והן מבחינת פעילותם מחוץ למערכת הפוליטית האמריקאית.

על רקע זה, אפשר לומר כי כל צורות התרומה של יהודי ארצות הברית לביטחון הלאומי של ישראל ניצבות בפני אתגרים משמעותיים, שישראל צריכה להידרש להם. יחד עם זאת, גם אם ייכלמו המגמות הקיימות ולא תחול ירידה דרמטית בהשפעה היהודית בארצות הברית, או שלא יחול שינוי ביכולות התרומה של יהודי ארצות הברית לישראל, אנו עלולים לחזות בירידה בהירתמותם לקדם את האינטרס הישראלי הן בארצות הברית והן ברחבי העולם, וזאת כתוצאה מהתרחקות אידיאולוגית, תפיסתית וערכית מישראל. התרחקות כזאת יכולה להיווצר על רקע היעדר ידע וקשר לישראל בקרב הדורות הצעירים ביהדות ארצות הברית; על רקע מדיניותה של ישראל בנושאי פנים וחוץ; על רקע שינויים בסוגיות הקשורות לזהותה של ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית; על רקע דתי-פלורליסטי, ובתוך כך נוכח היעדר הכרה של ישראל ביהדותם של חלק ממי שמגדירים עצמם כיהודים. חוסר הכרה כזה עשוי להוביל לניכור לא רק כלפי ישראל, אלא כלפי היהדות בכלל, ולחולל שינוי זהותי, אשר יפגע בעצם קיומה של הקהילה היהודית בארצות הברית.

שחיקה במעמדה של ישראל כרכיב דומיננטי בזהות היהודית-אמריקאית, כתוצאה מריחוק וניכור, עשויה להוביל לירידה במחויבות שחשים יהודי ארצות הברית לקידום טובתה של ישראל בארצות הברית וברחבי העולם, וכתוצאה מכך לירידה בתמיכתם ובתרומתם לרכיבי הביטחון הלאומי השונים שלה. פירושו של מצב דברים כזה יהיה פגיעה בעומק האסטרטגי של ישראל ואיום ארוך טווח על עתידו של העם היהודי.

על רקע היסטוריית הרדיפות של העם היהודי והאנטישמיות כלפיו, המחשבה שיהודים, כאשר הם, לא ירצו לתרום לישראל ולהבטיח את המשך קיומה וביטחונה, נראית לא הגיונית. יחד עם זאת, היהודים הצעירים בארצות הברית אינם מרגישים עצמם כמיעוט נרדף, והם נתפסים כחלק מהמעמד המועדף שם – המשכיל, המבוסס והמקושר. חוסר ההיכרות המספקת של הדור הצעיר של יהודי ארצות הברית עם ההיסטוריה היהודית, לצד מגמות ההתרופפות בזיקה ליהדות, העובדה שישראל אינה מייצגת עבור חלקם את הערכים הליברליים והפלורליסטיים עליהם התחנכו וגדלו, וכן האפשרות שתמיכה בישראל עלולה לחשוף אותם לעימותים ולבעיות, עשויים לגרום להם לא לרצות לתמוך בישראל, גם כאשר יוכלו לעשות כן.